שער למס' 38

Harvard College Library
Gift of
LEO WIENER
Nov. 16, 1898.
JL M 2895.50

1 אקט 1 בילד
פארשטערט די שמחה

Дѣйствіе 1-е Картина 1-я
Разстроеныя имянины

2 אקט 2 בילד
די כישופמאכערן מאכט א פלאן

Дѣйствіе 2-е Картина 2-я
Затѣи колдуньи

3 בילד
דער מארק אין באטושאן

Картина 3-я
Базаръ въ Батушанахъ

3 אקט 4 בילד
די שטיפמוטער

Дѣйствіе 3-е Картина 4-я
Мачиха

5 בילד
דער כישוף

Картина 5-я
Колдовство

4 אקט 6 בילד
דאס קאפע הויז אין סטאמבול

Дѣйствіе 4-е Картина 6-я
Кафейная въ Константинополь

5 אקט 7 בילד
א קעהגען פאהרען

Дѣйствіе 5-е Картина [illegible]-я
Приготовленіе къ встрѣчѣ

8 בילד
די קרעטשמע ברענט.

Картина 8-я
Корчма горитъ.

די כישוף-מאכערין (1879)
פון אברהם גאלדפאדען
נ"י יעקב סאפירשטיין, 1893.
[= צווייטע אויפלאגע 1887]

פערזאהנען

ר' אברהמציע — א בכבודער יוד א סוחר פון א יאהר 50 מיט א גראוולעכער בארד, קורצע פיאות, אלטמאדעשין צילענדער אויף דעם קאפ, א שווארצע לאנגע גיוועטעגע טוויע, די הויזען איבער די שטיוועל, רעט לאנגזאם און טאקטפאל.

מירעלע — ר' אברהמציס טאכטער פונ'ם ערשטין ווייב: א מיידעל פון 16 יאהר. אין ערשטען אקט אין א לאנג קאלירענדיג זיידען קלייד בעקרענצט מיט בלומען, די שיכלעך און די האנדשוה פון דעם זעלבען קאליר וואס דאס קלייד, אויף דעם קאפ א קראנץ מיט בלומען, אין דער האנד א פעכער, אויסגעפוצט מיט טהייער צירינג. אין 2 און 3 אקט — א קורץ ארעם קליידיל פון בארדאה פארב א טינקעל פארטיכעל, טראגט גרויסע לעפישע שיך, די האאר פונ'ם קאפ נאכלעססיג אראפ געלאזט. אין 4 אקט א פאנטאכטיש קורץ טירקיש קאסטימעל פון פערשידענע שטאפין: זייד, אטלאס, סאמעד פון פערשידענע קאלירען מיט שעך בעברייטט, די האאר אראפגעלאזט איינגעפלאכטין מיט בוז אויף דעם קאפ א טירקיש געשטיקט היטעלע אויף דער זייט. אין 5 אקט אין איינפאכין שיינעם רייזע-אנצוג א דאמענרייזע טעשיל א היטעלע מיט א וואאל.

בתיה — ר' אברהמציס צווייטע ווייב: א ווייבעל פון א יאהר 35. אין ערשטין אקט אין א לאנג שווארץ זיידען קלייד מיט א שווארץ סאמעדענער יאקע. אויף דעם קאפ א פאריק מיט א שווארצין פאנשאן (שפיצענ-הייבעל). אין 2 און 3 אקט — אין איינפאך קורץ וואהלען קליידיל א ווייסע געשטיקטע יאקע מיט א ווייס געשטיקט פארטיך. אויף דעם קאפ א קאלירענדיג העל זיידען טיכעל. אין 5 אקט דעם זעלבען אנצוג מיט אין איבערשטין פאלטאה.

ליזא — בתיה'ס טאכטער פונ'ם ערשטין מאן, א יונג מיידיל פון 16 יאהר געהט באלעססיג געקליידט.

באבע יאחנע — בתיה'ס א מומע: אין אלטע יודענע פון אריבער 70 אין 2 און 5 אקט: א טינקעל ציצען קלייד מיט א סיערע יאקע, א בארדאה פארטיך, א שאל א טינקעלע אויף די אקסיל, א טינקעל זיידען טיכעל אויף דעם קאפ, א פאהר ברילען אויף דער נאז, אין אין האנד א שטעקין. אין דער אנדערער א פישקעלע טאבעקע, אויף דער לינקער באק א פראדאווקע בעוואקסין מיט גראווע האאר, די נאז רויט — מיט מאך בעוואקסין — אין 3 אקט (אין 2 טאבלאה) — אין שווארץ קלייד, א לאנג שווארץ פארטיך מיט זילבערנעם שעך אויסגעשטיקט פערשידענע ווילדע פיגורען ארויטען לאנגען שאל מיט

tinsel
elder-tree
bonnet

ברייטע פראנזען, פערשפילעט וויא א מאנטעל. אויף דעם קאפ איין אלט איספאניאלישען פאסאן: א סאמעטען שווארץ קיילעכדיג היטעלע געשטיקט מיט גאלדענע שעך מיט פליטערליך ארים דאס היטעלע ארימגעוויקעלט מיט א קאריטשנעווע גאז שלייער וואס הייגט אראפ ביז אין דער ערד.

אליקים — באתיה'ס פעטער א בויקע מענש פון א יאהר 40 הויך געוואקסין טראגט שווארצע גערדיכטע באקענבערד מיט לאנגע וואנצים. אויף דעם קאפ א שמויסען היטעלע אויף דער זייט. א שווארץ קורץ סאמעטען רעקיל 2 גרויסע גילדענע קייטען הייגען פון א זייגער, א ברייטען רויטען גארטעל ארים ליב. קאלירענדיגע קליעטקע הויזען מיט לאנגע באטפארטאן אויף דיא פיס—אויף דיא פינגער א סך רינגען.

מארקום — מירעלעס חתן — א שלאנק־געוואקסענער יונגערמאן פון א יאהר 24. אין 1 אקט א שווארצען אנצאג, זשילעט,— קראוואט האנדשוה ווייסע, אין אלע איבעריגע אקטען א געוועהנליך שיינעם אנצאג מיט איין אייבעראק, א רונדען קאפעליש מיט א רייזעטאש אויף דער פלייצע.

האצמיך — א יוד פון א יאהר 38 אקליין צישובערט בערדעלע מיט צוויא שפיצען. צוויא פאות נישט גאנץ לאנג, א קאשקעטיל, דעם האלדז ארים געבינדען מיט א קאלירענדיגער פאטשיילע, א לאנגע קאפאטע טינקעלע הויזען, מיט א פאר שיך — טראגט הינטער דעם אורעם א קעסטעלע מיט צעלניק. און אויף דער פלייצע א טיוק מיט סחורה איינגעוויקעלט אין א ליינוואנד. ער געהט אנגעבויגען אין א זייט.

זרח — א קרעטשמאר פון א יאהר 45 לאנגע גרויסע שטיוועל א קירצען פעלץ מיט א רויטען נארטיל, אויף דעם קאפ א גרויס שמייסען היטעל או געריקט איבער דיא אויגען. מיט א רויטער בארד.

האימעץ — זרח'ס יונגערער ברידער פון א יאהר 18 דאס זעלבע געקלייט וויא זרח נאר אהן א בארד מיט אפאר לאנגע שווארצע פיאות

א העק־ר— איונגעל פון א יאהר 12 וואס טר:גט ארים באבקעלעך — א קאמיסאר מיט א סאלדאט—סיעדוחעס אויף דעם מארק, פערשידענע סוחרים און קונים—מיידלעך בייא דער כישופמאכערן טירקען—זיצען אין קאפע הויז— א גומנאכטיגער—א פאקוסניק— א ציגאנער— א קאטערינטשיק מיט א קאטערינקע—געסט—איין עולם—

ערשטער אקט

ערשטעס בילד

ערשטע סצענע

(שטעלט פאר ר' אברהמצים גארטען, שעהן אילומינירט, מיט פערשיעדענע קאליערענדיגע לאמטערינדליך, וואס הייגען אויף דראטען צוגעבינדען צו דיא בוימר, אין דער מיטטע דער עסטראדע פון ביידע זייטען מארמאר בילדער. אין דער מי־ט, איין האלברונדע ארקע פון בלומען און גרינע בלעטער, אונטען איבער ט־עפ אראפ צו געהן— לינקס זעהט מען דעם גלעזערנעם קארידאר פון ר' אברהמצים הויז, אכאך געסט מענער און פרויען שטעהן פון ביידע זייטען מיט אללערלייא פרעזענטע און בוקעטען אין דיא הענד, וואס האבען עס געבראכט צו מירילעס געבורט'ס טאג, צווישען זיא ר' אברהמצי, זיין ווייב בתיה, איהר טאכטער לי־זע, און מארקים דער חתן— וועהרענד מען הייבט אויף דעם פארהאנג באוויזט זיך מירעלע אין ווייסען ב־אל-קלייר, בעקרענצט מיט בלומען, זיא לאזט זיך אראב געהן אויף דיא טרעפליך פון דער עסטראדע, נייגט זיך צום עולם. וועהרענד אללע זינגען)

קאהר. צו דיין געבורטסטאג, צו דיין יו"ט היינט
האבען זיך פערזאממעלט דיינע גוטע פריינד
יעדער ווינשט דיר צו געטרייע רייד
פיעל נחת, און פיעל פרייד,
וויוואט! וויוואט! דוא ליעבעס קינד
וויוואט! מיר ווינשען דיר געזונד } ביס

געבראכט האט יעדער אין זיינע הענט
צו דיין געבורטס-טאג דיר אפרעזענט
פונ'ם גאנצען הארצען, נעהמ'ס, נעהמ'ס דיר
אזוי ווינשען אללע מיר,
וויוואט! וויוואט! . . . א. ז. וו.

מירעלע (זינגט) וואס טויג מיר דיא שמחה מיך געהמט זיא נים
אז איך דערמאן מיך אין דער מינוט

וועה איז מיר און ביטטער
אז אין דער לוסטיגער שעה,
איז מיין געטרייע מוטטער
אויף מיין שמחה ניט'א—. } ביס

קאהר. לאזין זייא געהן
דיא טרויעריגע אידעען, !
יעצט דארף מען זיך פרייען
מיר בעטין, מיר!
דיין מאטע חלעבין
מעגסט אונז אויך גלייבין,
וועט נאך דער לעבין
פיעל נחת אין דיר—.

מירעלע איין און איינציג קינד בין איך געוועהן בייא איהר
איהר גאנץ לעבין איז נאר גיהאנגען אין מיר,
וויא זאלל מיר ניט זיין ביטטער
אז אין דער לוסטיגער שעה,
איז מיין געטרייע מוטטער
אויף מיין שמחה ניט'א—. } ביס

קאהר. לאזען זייא געהן .... א' ז' וו'

מירעלע. איין טהייערען וואונש האט זיא שטענדיג געהאט:
„דיין חופה צו דער לעבין.“ וויא העלפט מיר שוין גאטט
וויא זאלל מיר ניט זיין ביטטער .... א' ז' וו'

קאהר לאזען זייא געהן .... א' ז' וו'

אברהמציע. (צו מירעלען) איז דאס א יושר טאכטער־לעבין. אז מיך קאסט אזוי פיעל געלד דיין געבורטסטאג, נאר דיר תענוג אן צו טהון דיך פריילוך מאכין. און דוא פארשטערסט אונז דיא שמחה מיט אזוינע טרויעריגע

גערא־קען! אמת מאקע. דיין מאמע איז דיר צו פריה אפגעשטארבען. נאר דאס האט דאך גאטט אזוי געוואלט. און עס איז דאך שוין אזוי וואס ס'איז פארפאללען. האסט זיך אליין געזעהן, טאכטער. וויא פיעל מיך האט געקאסט איהר קרייגק. איך האב אוודאי ניט געוואלט זיא זאלל שטארבען. איך האב מיך גענוג אהעק געלייגט, און גענוג געלט אויס געבראכט. נאר וואס העלפט עס?... נא און אזא זאך וואס מע קען שוין צוריק ניט חאפען. דארף מען זיך גאר ניט דער מאהנען. ובפרט נאך אויף א שמחה. און וואס מיין קינד. פעהלט דיר דען בייא דיין טאטען? האסטו דען ניט אללע פערגניגען בייא מיר? — איך בין שוין אן אלטער מאן. מיין גאנץ עשירות. מיין גאנץ הארעוועז. איז דאך נאר פון דיינעט וועגין מיין ליעב קינד. נא וואס זשע נאך פעהלט דיר בייא מיר? — איז דיר דען דיא שטיף מאמע (ווייזט אויף בתיה'ן) ניט געטרייא פונקט וויא איין איינגענע? (מירעלע גיט אויפץ) האב איך דען געדארפט צו געוואלט חתונה האבען נאך דיין מאמעס טויט. ווען ניט צו ליעב דיר? פלעגסט דיא אליין ניט זאגען ווען זיא האט נאך געוואהנט בייא אונז אין שכינות און פלעג דיך צו זעהן וויא איהר אייגען קינד — פלעגסטו דאמאלס אליין ניט זאגען אז זיא איז דיר געטרייא פונקט וויא איין אייגענע מוטטער? און מאקע צו ליעב דעם האב איך מיט איהר חתונה געהאט. איך האב ניט געקוקט אויף קיין כבוד, ניט אויף קיין געלד. אבי זיא זאלל דיך אפ היטען וויא איין אייגענע מאמע, אבי דוא זאלסט האבען אטרייסט .. וואס זיין אפשר?

בתיה (געהט צו איהר צו, נעהמט זיא אן בייא דער האנד) מירילע. האסט זיך מיך ליעב. טהוא זשע מיר צו ליעב און זייא מונטערער.

אברהמצי (צו מירילען) איז דיר דען ליעזעטשקע ניט געטרייא וויא איין אייגענע שוועסטער?

ליעזע (נעהמט זיא אויך אן בייא דער האנד) מירילע! זיסע מירילע. נא גיב מיר גיך אקוש, און ווער אביסעלע פריילוכער.

אברהמצי (צו מירילען) שטעהט דען ניט דיין געליבטער חתן פאר דיר? (מארקוס גיט איהר אקוש אין דער האנד. זיא! בייגט איהר קאפ אויף זיין אקסעל) און וויא לאנג נאך מיינסטו וועט דויערן ביז צו דער חתונה? נאך שבת באשטעל איך דיר שוין ביים שניידער חתונה קליידער צו נייען, און קאם וועררן זייא פארטיג שפילען מיר שוין דיא חתונה, אין אגוטער שעה.

מרקום. נא גענוג. גענוג מירילע צו זיין אזוי טרויעריג. לאמער זיך א ביסעלע אונטער האלטען (צום עולם) נא ליעבע געסט קלערט עפעס אויס אשפיעל מיט וואס מיר זאללען זיך קענען א מוזירען — נא אין וואס זאללען מיר יעצט

שפיעלען. (אין דעם מאמענט דער הערט מאן האצמיכ'ס שטיממע פון דרויסען שרייענדיג „צעלניק, צעלניק!") א מאקע גוט, גוט, דאס קומט אן האצמיך דער ראזנאשטשיק, ער וועט אונז שוין אונטער האלטען.

צווייטע סצענע

האצמיך. קומט אריין מיט א פעקיל אויף דיא פלייצים, אין איין האנד אקעסטעלע, אין דער אנדערער האנד האלט ער אן ארשין, הייבט נאך אן פון דרויסען צו שרייען) צעלניק! צעלניק! קויפט וואלוויל בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות, ווער ס'וועט וועללען טהייער, דער זאל ברענען אין פייער: גלעזערנע זאקען בענדליך גומילאסטיקינע ברילען, שטאלערנע הויזענטראגער, לעדערנע שפילקעס, כשר'ע זייפען, טריפה'נע בייטעלעך, פארעווע מעסערליך, רויטע קאנווערטין, ווייסע, טריפוואקס, קאמליך בארשטליך, קנעפליך, זאפאנקים דער רוח זאלל מיך נעהמען, (אללע צו לאכען זיך)

מארקום. (שלאגט איהם איבער) וואס טיהט איהר דא האצמיך?

האצמיך. אקשיא וואס האצמיך טיהט דא, דער רוח זאלל מיך נעהמען! האצמיך אונ קוקט מיך אן, אונ קאכט וועטשערע דער רוח זאלל מיך נעהמען! וואס הייסט? איך געה מיר ווי א מיין שטייגער איז, פון דיא קאפע הייזליך, פון דיא ביער הייזליך. פון אלדע שווארצע יאהר (ד. ר. ז. מ. נ.)! טאמער וועל איך עפעס לייזן פאר סחורה, פרנסה ברידער! א ווייב מיט אסאך קינדערליך ד' ר' ז' מ' נ' ווי איך געה דא אזוי דורך, זעה איך עס לאכט זיך עפעס זעהר שטארק ביי ר' אברהמצין אין דיא פענסטער אדא טראכט איך מיר דער רוח זאלל מיך נעהמען! לאמיך נאר אריין געהן. אונ גלייך ווי איך האב געטראפען אונ עין הרע אן עולם מיט מענשען. דאס דארף איך דאך טאקע האבען ד' ר' ז' מ' נ'! איהר וועט דאך מיר אוודאי עפעס גיבען צו לייזן, א ווייב מיט אסאך קינדערליך ד' ר' ז' מ' נ'! נא קויפט זשע ביליג בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות. ווער עס וועט וועללען טהייער, דער זאלל ברענען אין פייער, גלאזערנע זאקען באנדליך ... א. ז. וו'

מארקום. (שלאגט איהם איבער) שטעהט שטעהט האצמיך! יעצט איז ניט דיא צייט פון האנדלין, איהר זעהט דען ניט אז יעצט איז ביי אונז א שמחה?

האצמיך. א שמחה, דער ר' ז' מ' נ'! נא אונ ר' אברהמצי האט מיך גאר ניט געבעטין אויף לעקיך אונ בראנפען? — עס מוז אוודאי זיין מירעלעס תנאים: ד' ר' ז' מ' נ'

בתיה. ניין האצמיך, היינט איז מירעלעס געבורטסטאג.

האצמיך. וואס הייסט דאס באדסטאג? ס'הייסט אין דעם טאג וואס מען געהט אין באד אריין? (אלע לאכען).

אברהמצי. שטיל דיא נאר! אין דעם טאג צוריק מיט 17 יאהר איז מיין מירילע זאל לעבין געבוירען געווארען, דער פאר איז ביי אונז היינט א יו"ט!

האצמיך. א יו"ט? דארף איך דאך קיין תחנה ניט זאגען ד' ר' ז' מ' נ'! ס'הייסט אז מען דער מאנט זיך ביי אייך אין דעם טאג וואס מען איז געבוירען געווארען דארף מען מאכען א יו"ט? אונ איך ווייס אז איך פאר שעלט מיר דיא יאהר אונ טאג וואס איך בין נאר געבוירען געווארען אויף דער וועלט אזוי פאר שווארצט צו ווערין. ד' ר' ז' מ' נ'! נאר מהיכא תיתי, א יו"ט איז א יו"ט — אויב אזוי וועט דאך ביי מיר מירילע אוודאי האנדלין אפאר זאקען באנדליך. אוי איז דאס א גוטע מירילע, א הארצעדיגע מירילע, ד' ר' ז' מ' נ'! ניט איין מאהל האט זיא מיר געשענקט אן אלט קליידיל פאר מיין פלונית'טעס וועגין אונ העמדעליך פאר מיינע אסאך קינדערליך דער ר' ז' מ' נ'! נאר אייער ווייב זאל לעבין בתיה איז מיר נאך שולדיג פון פאר שבועות אן עטליכע קאפיקעס פאר דיא טיכליך וואס זיא האט גענומען נאר נישקשה, איך געטרויע איהר, זיא וועט מיר אוודאי אפ געבין, (צו בתיה'ן) אמת בתיהנו?

בתיה. (וויא מיט אביזער) איך וועל דיר אפ געבין, איך וועל דיר אפ געבין!

האצמיך. נא קויפט זשע ביליג בנאמנות, איך זאג אייך אן לצנות ווער עס וועט וועלען טהייער דער זאל ברענען אין פייער....

מארקום. (שלאגט איהם איבער) שטעהט, שטעהט ר' האצמיך..

האצמיך. גלאזערנע זאקען בענדליך שטאלענע הויזענטרעגער....

מארקום. זייט אזוי גוט האצמיך, אונ לייגט אוועק אין דער זייט אייער פעקיל...

האצמיך. גומילאסטיקענע ברילען, פארעווע מעסערליך טריפ . . .

מארקום. יעצט איז ניט דיא צייט פון האנדלין, יעצט זענט איהר ביי אונז א גאסט...

האצמיך. רויטע קאנווערטין, ווייסען טריפ. . . . (מארקום נעהמט ביי איהם צו דאס פעקיל לייגט עס אנידער אין אווינקעל) ר' מרדכי איהר זאלט נאר אכטונג גיבען אז עמיצער זאל ביי מיר ניט אנטלייען אפאר זאקען באנדליך. . . . .

מארקום. (צום עולם) נא מיינע ליעבע, איצט לאמיר עפעס אויס קלערין אשפיעל וועלען מיר זיך אלע אין איינעם אונטערהאלטען (עטוואס טראכטענד) לאמיר שפיעלען אין פאנדא.

האצמיך. ניין, לאמיר בעסער שפיעלען אין קניפליך ווער עס וועט ארויס ציהען דאס קניפעל דער זאל הייסען געבין משקה. ד ר ז מ נ!

מארקום. ניין, ניין, משקה וועט דאך במילא זיין, ווייל עס איז דאך היינט

אשמחה נאר ווייסט איהר גאר וואס. האצמיך וועט אונז גאר עפעס זינגען
איאה האצמיך?

אללע. יאה, יאה, האצמיך זאל עפעס זינגען, ער האט אגוטע שטימע.

האצמיך. איך האב אפילו מיין שטימע איבער גילאזט אין דער היים ביא מיין פלוניתטע... נאר מהיבא תיתי אז קהל פארלאנגט וועל איך זייא צו ליעב טהון, וואס זשע זאל איך אייך זינגען?

מארקוס. זינגט וואס איהר קאנט.

האצמיך. נא וועל איך אייך זינגען „דער רוח זאל מיך נעהמען" (זינגט)

דיא מענשען זענען היינט פאלש און פערשטעלט
אין דער מיינונג איז איעדער פערשיעדען:
מיט'ן מויל רעדט מען ניט גאר איינס אין דער וועלט,
און אין הארצען איז מען אונ-צו פרידען:
אייער פריינד וועט דווקא ניט זיין אזוי פויל
ביא זיך אין שטוב אייך שעהן אויף צו נעהמען,
פריינדליך וועט ער ריידען צו-נ-אייך מיט'ן מויל
און זיך טראכטין „דער רוח זאל אייך נעהמען"

צו זיינעם א בעל חוב קומט איינער אריין
און פאדערט זיין וועקסעל קוויטירען,
דער בעל חוב נעהמט איהם אויף לפנים גאנץ פיין
אין הייבען אןביידע דישקורירען,
„מיין וויזיט" זאגט דער קרעדיטאר-„געפעהלט אייך גאר ניט וואהל"
„זאגט דעם אמת איהר האט אייך נ׳ט צו שעהמען"
„זעהר איינגענעהם – ענטפערט איהם דער בע"ח מיט'ן מויל
און טראכט זיך, „דער רוח זאל איהם נעהמען!"

א ווייבעלע איונגס האט נאר אן אלטען מאן
און איונגער דרעהט זיך אויך אין מיטען...
צום מיטטאג לאדט זיא איהם שטענדיג אן

און ער מאכט איהר אפטע וויזיטין!...
דער אלטער מוז איהם אויך אויפנעהמען זעהר וואהל
„זייט היימיש, איהר האט אייך ניט צו שעהמען
„קומט אפטערס" בעט איהם דער אלטער מיט'ן מויל
און טראכט זיך, דער רוח זאל איהם נעהמען;...

אין בולטאר דרעה איך מיך צווישען פיעל הערען
איך דער זעה אבער ניט גוט מיט דיא אויגען,
האט זיך מיר געמאכט אז איך האב אומגערין
איינעם אנגעטרייטען אויף דיא הינגער-אויגען;
פארדאהן! – ענטשולדיג איך מיך פאר איהם אזוי וואהל –
„ס'טהוט אייך וועה? זאגט, איהר דארפט אייך ניט שעהמען"
„–עט, מאכט ניט אויס" – ענטפערט ער מיר מיט זיין מויל
און טראכט זיך „און דער רוח זאל דיך נעהמען"!...

א צייט ליעבט א מיידיל א יונגער שארלאטאן
און האלט זיא אין איין האלזען און קישען,
ער זאגט איהר צו אז ער וועט זיין איהר מאנן
טאקי מיט חופה וקדושין;
„נא שטעל שוין א חופה, נא זייא ניט אזוי פויל"
–בעט זיא איהם– וואס האסטו זיך צו שעהמען"
„איך וועל דיך נעהמען" זאגט ער איהר צו מיט'ן מויל
און טראכט זיך „דער רוח וועט דיך נעהמען!"...

אללע. (פלעסקין מיט דיא הענד) בראווא! בראווא האצמיך!

האצמיך. בראווא! דער רוח זאל מיך נעמען!

אברהמצי. נא מיין לעבין! האסטו זיך שוין אביסיל צערשטרייעט?

האצמיך. אקשיא צו האצמיך קען צו עטראיען?

מארקוס. נא יעצט מיינע לעבע וועלען מיר שפיעלען אין בלינדזיקייט!–

האצמיך. וואס? אוג בלינד ווערן? זאל גאט היטען! איך האב א ווייב מיט א סאך קינדערליך דרוזמ'נ!

מרקוס. נײן דאס איז נאר אזא שפּיעל וואס די הײנטיגע וועלט שפּיעלט מײנסטענס דרינען....

בתיה. יאה, יאה, נאר אויף וועהמען זשע וועט פאלען דער גורל!

מארקוס. לאז זײן מאקע אויף מיר אלײן. איך וועל צום ערשטין בלינדזען. (מען פערבינט איהם די אויגען, אלע שטעלען זיך אוים אין ארעהד, מארקוס אין דערמיט אין זינגען)

אללע. (ארום דרעהענדיג זיך ארום מארקוס'ן זינגען)

טראלאלאלא! — שפּיעלען זינגען —

טראלאלאלא! — דאס מאכט מוטה! —

טראלאלאלא! — טאנצען שפּרינגען —

טראלאלאלא! — גוט, גוט, גוט! —

מארקוס. (מאכט מיט די הענדט גליך וויא ער וויל זייא חאפּען, זייא צו לויפען אין אלע זייטען)

איך בין דאך גאר א בל נדער!

אללע (לויפען ווידער צו) וואס איז דאס פאר א ווינדער? (צו לויפען זיך ווידער

מארקוס — — — — צו לויפט זשע אייך ניט קינדער!

אללע (לויפען צו) אט זענין מיר אללע דא. (צו לויפען זיך

מארקוס — — — — יעדער לויפט אוועק באזונדער!

אללע (לויפען צו) נא חאפּ זשע אונז געשווינדער! (לויפען אוועק)

מארקוס — — — — צו לויפט זשע אייך ניט קינדער!

אללע (צו לויפענדיג) אט זענין מיר אללע דא.

(אלע נעהמען זיך ווידער אן בייא די הענדט, דרעהן זיך ארום ארעהד ארום מארקוס'ן, אונ זינגען די ערשטע פערזען „שפּיעלען זינגען... א. א. וו. — ווערענד אלע זינגען דרעהט זיך מארקוס ארום אין דער מיטט ראהד אונ מאכט מיט די הענדט ביז ער חאפּט אן בתיה'ן, עס ווערט א געלעכטער מיט א געשריי „בראווא" מע בינדט אפּ מארקוס'ן דאס טיכיל אונ מען פערבינדט בתיה'ן, אלע נעהמען זיך ווידער אן אונ זינגען די פערזען וויא בייא מארקוס'ן, ביז בתיה חאפּט אן האצמיכ'ן עס ווערד ווידער א געלעכטער מיט א בראווא, מען פארבינד האצמיכ'ן די אויגען אונ עס געשיהט ווידער דאס זעלבע וויא בייא מארקוס'ן מיט בתיה'ן, ענדליך אויף עס לעצט צו ווי'פען זיך אללע אין איין אנדער צימער אריין, האצמיך בלייבט איבער אליין אונ זוכט מיט די הענדט אין דער לופט הין אונ הער עמיצען צו חאפּען, אונ ניט געפינענדיק קײנעם זאגט ער „עע! איהר האט זיך באהאלטען, נישקשה איך וועל אייך געפינען". — ביז ענדליך

דריטע סצענע

(קומט אריין דער קאמיסאר, אונ געהט צו צו האצמיכ'ן, האצמיך מיינענדיג אז ער האט אנגעטאפּט איינעם פון די געסט, חאפּט ער זיך ארויף אויף איהם)

האצמיך. הא הא, ר' מארקוס, נא איצט וועט איהר בלינדזען, נישקשה, וואס איז, איך האב געמעגט בלינדזען — (דער קאמיסאר וויל איהם פון זיך אראפּ ווארפין, ער לאזט זיך ניט), ע ניין ר' מארקוס, וועט איהר הייסען ניבען משקה איז גוט, אלא ניט האלט איך אויף אייך שבת (אונ וויא ער האט זיך נאר אפּגעבונדען דאס טיכעל. אונ האט געוואלט איהם פארבינדען, דערזעהט ער פּלוצים דעם קאמיסאר, אונ פאלט אנידער אויף דער ערד מיט שרעק).
אוי אוי! איך האב ניט קיין טאביקע. נײן נײן פּרוץ לעבען. וויא איך טראג באָרד אונ פּיאות אז איך האב ניט קיין טיטון, איך האנדיל נאר מיט כשר'ע סחורה.

קאמיסאר. וואו איז דער בעל הבית פון דאנען?

האצמיך. (פאר שרעק הערט ניט וואס ער פרעגט איהם) אוי אוי, איך האב א געוועבטע מאס. איך האב ערשט באצאהלט א פראנק מיט 50 סאנטים אין דער פּרעמאריע.

קאמיסאר. דאס פרעג איך דיך ניט, איך פרעג דיך וואו איז דער ווירטה?

האצמיך. (שוין ניט אזוי דער שראקין) איך האנדיל ניט מיט ספּירט. דא איז א שמחה קאן זײן איהר זאלט דא קריגען א ביסעל ספּירט.

קאמיסאר. (מיט א בייזע) אויף דארויף פרעג איך דיך ניט. איך פרעג דיך אויפ'ן בעל הבית פון דאנען.

האצמיך. וועהמען מיינט איהר ר' אברהמצין? ניט מיך? (ער רוקט זיך אפּ מיט שרעק, אונטין ארום, אלע מאהל נעהענטער צו דער טהיר אונ שרייט) ר' אברהמצי! ר' אברהמצי! געהט זייט מוחל דער אדון דארף אייך האבען. אונ ניברח משה, האצמיך שטעל פיס! (ער לויפט ארוים).

פירטע סצענע

(אללע, אברהמצי מירעלע, מארקוס אונ די איבעריגע, קומען אריין)

אברהמצי. (צום קאמיסאר) וואס ווינטשט איהר מיין הערר, איך בין דער ווירטה פון דעם הויז.

קאמיסאר. אום נאהמען פאם געריכט בין איך געקומען אייך ארעטירען. —

אללע. (מיט שרעק) וואס איז דאס?!

מארקום. (צום קאמיסאר) זאגט איהר מיר ניט זאגען אונ וואס בעטעהט דעם מענשענס פערברעכען? ער איז דאך בעקאנט אין דער שטאט אלס ארדענטליכער בירגער, וואס האט אויף זיין לעבען זאגאר קיין פראצעס מיט קיינעם געפיהרט?

קאמיסאר. דאס איז ניט מיין, אויך ניט אייער זאך, דאס געריכט וועט אלעס ערקלעהרען, אלזא צענערט ניט, אונ קומט.

מירעלע. (מיט א געוויין פאלט דעם פאטער אויפ'ן האלז) פאטער! פאטער!

אברהמצי. רוהיג מיין קינד, איך פיעל מיך דא אין גאר ניט, וואס זשע האסטו זיך צו שרעקען? דא האט עפעס געמוזט זיין א קליינער טעות, אונ ווייטער ניט.

ליעזע. (צו בתיה'ן) אוי מאמע, די כישופמאכערין וואס האט דא נעכטען געלייגט קארטען, האט טאקע געזאגט אז דא וועט עפיס געשעהן איין אומגליק.

בתיה. (גיט זיא אצי בייא דער האנד) שטיל!...

(די מוזיק פאנגט אן צו שפיעלען א טרויער-מארש)

אללע. וועה איז אונז!

מירעלע. ראטעוועט, ס'איז מיר ניט גוט —
איך בין פערביא — אוי!

(זיא פאלט אין אהנמאכט, בתיה מיט מארקוסען האלטען זיא אונטער)

אברהמצי. זייט געזונד, זייט געזונד — זייט געזונד!...

מוזיק שפיעלט פארטווערענד דעם טרויער—מארש גאנץ שטיל, אללע בלייבען שטעהן טרויעריג, מיט אנגעבויגטע קעפ; דער קאמיסאר פירט פאמעליך ארויס אברהמצין, וועלכער קוקט זיך אלע מאהל אום צוריק צו דיזע געסט, בייא דעם מאמענט לאזט זיך דער פארהאנג לאנגזאם אראפ.

צווייטער אקט

ערשטע סצענע

צווייטעס בילד

(אין 2 הדשים ארום)

שטעלט פאר בתיה'ס איינפאכע צימער, פון ביידע זייטען טהירען וועהרענד די מוזיק גיט די רעטורנעללא קומט אריין פון דער רעכטער

זייט טהיר מירעלע, ארעם נעקליידעט, צופלאסען די האאר, מיט איין עמער אין דער האנד, פערוויינט, פערזארגט, דעם קאפ אראפגעלאזט, שטעלט אנידער דעם עמער, אונ זינגט,

עלענד פון אללע ביימער ווייט
אויף א בארגעלע גאנץ קליין,
וואקסט נאך גאר א יונג ביימעלע
אין ווילדען וואלד אליין!— } בים

די זונן ברענט דעם שטארק אין קאפעלע
דער רעגין וואשט דאס אפ,
אונ די טראפענס פון די בלעטליך
רינען ווי טרערין אראפ.— } בים

קיין שאטען שיצט דאס ניט ארום
עס פאטשט דעם פרייא דער ווינד!...
צו דעם, איך עלענד יתומהלע
בין איך געגליכען אצונד... } בים

דער טאטע איז ניטא, קיין מאמע האב איך ניט...
א שטיעף-מוטער פאר איהר
זיא קוועלט מיך, אוי! אונ קיין שום מענש
נעהמט זיך ניט אן פאר מיר.— } בים

(זיא פארדעקט מיט די הענד דאס פנים אונ וויינט)

גיסט טרערין, רינט ווי ווייט איהר קאנט! טאטער וועט איהר מיר קענען גרינגער מאכען אויף מיין שווער ביטער הארץ!.... ווי א שווערער שטיין פרעסט מיר מיין ברוסט, די שמערצען דריקען מיר דעם אטהעם. אונ אויף דעם הארצען איז מיר אזוי שווער — אזוי שווער (פויזע); יאה, געטראפען האסטו כישופמאכערין ווען דו האסט מיר קארטען געלייגט. יאה יעצט בין איך דיר געקומען צו גלייבען.... שלעכטע פרויא! פאר וואס האסטו יעדען אויסגעלייגט צום גוטען, נאר מיר צום שלעכטין? ביסטו דען מיין מיין שטיעף מאמען אבעסערער גוטער פריינד ווי מיר? אונ ווען יאה, ביסטו דען אומשטאנד יענעם צו ליעב טהון, ווען די קארט פאלט אזוי? (פויזע), אלוואי — זאגט מיר די כישופמאכערין — זאל דיר זיין צום גוטען איך ווינש

דיר אוודאי גוטס, נאר דאס נײַנטעל פּיק וואס איז געפאלען נעבן דער דאמע טרעף וויזט דיר אויף צרות און אויף אומגליק!... די גוטע פרויא האט מיך געוואלט טרייסטען, נאר אומזיסט איז געוועהן, איהרע ווערטער זענען מיר טיעף, טיעף אריין אין הארצען, און יעדען אין דער פריא ווען איך פלעג ערוואכען פון מײַן שלאף, איז מיר אויפ'ן הארצען אזוי שווער געוועהן פון די שרעקליכע חלומות, אז זייא האבען פון מיר אזש א תל געמאכט... (נאכדענקענד) זאל שוין דאס זײַן דאס אומגליק וואס מען האט מײַן פאטער פלוצלונג פארשיקט, צו עס שטעהט מיר נאך פאר א גראָססער אומגליק?...— שוין אין די לעצטע צײַטען, נאך ווען מײַן פאטער איז אין דער היים געוועהן האט שוין די שטיעפמאמע אנקעגין מיר זעהר שלעכט געהאנדעלט, נאר איך האב עס איהם ניט געוואלט דערציילען כּדי ער זאל קיין יסורים ניט האבען, ער קער אוודאי יעצט מיינען, דארט וויא ער איז, אז ער האט מיך דא איבערגעלאזט אויף גוטע הענט, אה ניין! געטרייער פאטער! עס איז שוין ניט מעהר די געטרייע בּתיה וואס האט מיט אונז א מאהל אין שכינות געוואהנט, פון איהר איז יעצט געווארען א שלעכטע בייזע שטיעף מאמע, אז איך קען שוין מעהר פון איהר ניט אויס האלטען, איהר טאכטער איז יעצט די בת יחידה, און מיט מיו ארבייט זיא נאך ערגער וויא מיט איין אײַזעל, איך מוז זייא בעדינען, דארך די נעכט לאזט זיא מיך ניט שלאפען, שיקט מיך ארום אין די גרסטע רעגינס, אין די גרעסטע קעלטען, זידעלט מיך, שעלט מיך, שלאגט מיך, מוטשעט מיך ביז צום טויט און איך ווייס ניט פאר וואס. — און דא האב איך קיין איינציגען גוטען פריינד פאר וועמען מײַן שווער ביטער הארץ אויס צו דער צײַלען, מײַן חתן איז אוועק געפאהרען טאמער וועט ער קענען אויסווירקען מען זאל מײַן פאטער בעפרײַען, אזוי בין איך געבליבען עלענד, איך אומגליקליכע יתומה... אה! גיסט טרערין! רינט וויא וואסער איהר קענט טאמער וועט איהר מיר קענען גרינגער מאכען אויף מײַן שווער ביטער הארץ!....

צווייטע סצענע

בתיה. (אריינקומענדיק פון דער רעכטער טהיר — מיט א געשרייא) נאך שטעהסטו דא די מויד! פון ווען אן איך האב זיא אוועק געשיקט נאך איין עמער וואסער, און די פוילע קאנאליע האט זיך נאך פונ'ם ארט ניט גערירט! (גיט זיא א שטופּ) ריהר זיך שוין, אין דער ערד אריין! דוא מיינסט אז דוא ביסט בייא מיר נעפּעסטעט וויא ביים טאטען בייא דיינעם, אבער גאר ניט! (מירילע ווײַנט)

קוק נאר אן א מין ראיען, אז ראיען זאל איך שוין נאכין קאפּ נאך דיינעם (גיט זיא נאך א מאהל א שטופּ) געה שוין דוא פארשיווע מויד! ווארין איך צעריים דיך אויף שטיקליך! (מירילע אבגעהענד לינקס קוקט זיך אום בייז) זעה נאר א מין קוקען, אז ארויס זאללען איהר שוין די אויגען! (מיריל געהט אוועק.)

דריטע סצענע

בתיה. (פאר זיך אלליין) נא נא, נא דיר א מויד אויף מײַן קאפּ! (פויזע) מע מוז אבער היינט זעהן מאכען א נעק מיט איהר איך וועל איבערעדען מיט די באבע יאחנע, זיא וועט מיר די בעסטע עצה געבען, א מעהר וואס קען דאס זײַן וואס זיא איז נאך נישטא? (זיא קוקט זיך ארום לינקס) דאכט מיר איך הער עמיצען געהן דארט? הא הא! דאס איז זיא אט־א פּנים, קאם וואס זיא שלעפּט זיך די אלטע מכשפה (הויך) קומט ארײַן באבע יאחנע, האט קיין מורא ניט, עס איז קיינער נישטא אין שטוב.

פירטע סצענע

באבע יאחנע. וואס איז ווידער בתיה, וואס האסטו עס מיך געשיקט רופען?

בתיה. איך האב אייך זעהר נעהטיג באדארפט, באבינקא, איך האב אייך געוואלט בעטען, איהר זאלט מיר אפּ טהון א כישוף איך זאל שוין די מויד אויך אין גאנצען פטור ווערין אזוי וויא דעם טאטען איהרען. לאז זיא זיך מיד אויפהערין צו דרייען פאר די אויגען, קורץ, איך וואלט געוואלט שוין אין גאנצען די ווסטע משפחה פטור ווערין, נא באבינקא, קאנט איהר מיר טאהן אזא כּישוף?

באבע יאחנע. (נעמט ארויס די פושקע. טהוט א שמעק טאבאק) געה שוין געה, נאך רעדסטו וויא א קינד? נאך איז זייא דיר אנגעגרעט אז איך טהוא יענעם כּישוף? נאך מיינסטו אז איך זיד טעפּלעך — סמיילע האר, איך דרעה אראהד אין קוימען, שטעק א מעססער אין דער ערד ארײַן, מאך איך עפּעס מיט דעם? די קונצען מאך איך נאר אויס צו נארען געלד בייא די נארנים וואס זענין פארגלייבט אין דערינען, אבער אין אמתין האט דאס גאר קיין ווערטה ניט—און אין וואס מיינסטו באשטעהט מײַן גאנצער כּישוף? נאר אין דער גרויסער פּראקטיקע פון דער וועלט וואס איך האב גילערנט, דאס לעבעדיגקייט, די חכמה, די פעהיגקייט צום שווינדעל, אט דאס איז דער גאנצער כּישוף, און ווייטער גאר ניט! (טהוט א שמעק טאביקע, צו ניסט זיך שטארק

אונ שעפשעט שטיל מיטען מויל) בתיה! האט דען דיא שטאט אליין ניט געזאגט בשעת דוא האסט חתונה געהאט מיט אברהמצין אז דוא האסט איהם א כישוף אבגעטהון! אונ דעם אמת ווייסט דוא דאך וואס ס'איז געוועהן. אז דאס האט נאר אנגעמאכט מיין געניטשאפט אין דער וועלט, אונ ווייטער גאר ניט! (טהוט א שמעק טאביקע) פאר שטעהסטו מיך. איך האב פראבט ארויס געזעהן אז אברהמצי איז א רייכער אלמן, אונ האט מעהר ניט וויא איין אונ איינציג קינד, אונ דוא ביסט דאך געוועהן איין ארימע וויסטע אלמנה האב איך דיר געהייסען, דוא זאלסט זיך אריין ציהען צו איהם אין שכינות, אונ זיך קלאממערשט מאכען איין איינגאנג צום קינד, איהם שמייכלען אונ חנפהנען, זיא באדינען, בעווייזען איהם אונ איהר טרייאשאפט, ביז אברהמצי האט דאס באמערקט, אונ האט דיך אריין גענומען צו זיך אין שטוב, זאלסט זיין א גוטע דינערין זיין קינד. אונ איהם א געטרייע ווירטהען, אט אין דעם איז באשטאנען דער גאנצער כישוף, אונ ווייטער גאר ניט! (טהוט ווידער א שמעק טאבעקע) נא אונ דאס וואס מען האט איצט אברהמצין איינגעזעצט. האט דאך דיא גאנצע שטאט ניט פארשטאנען וואס דאס באטייט! — אבער אין דער אמת'ן וואס איז געוועהן? ווייסטו? דאס דריידיל האב איך געדרעהט דורך דיין פעטער אליקים, ער זאל מאכען פאלשען באנקנאטען, אונ פאלשע חתימות. אונ זאל עס איהם טאקע אליין אונטער ווארפען, אונ איהם טאקע אליין אונטער מסרין, אונ עס איז טאקע אזוי געוועהן. אצונדערט בתיה דרעהט דיא באבע יאחנע נאך א דריידיל, וואס ס'וועט אויך הייסען בייא דיר א „כישוף": — אז פאר דיין מאנס אוועקגעהן האט ער איבערגעשריבען דיא קלייט מיטין הויז אויף דיין נאהמען, אונ אויף דעם איבעריגען געלד וואס געהערט צו זיין טאכטער האט ער דיך טאקע געמאכט פאר עפיטראפ דעריבער, נא אונ וויא אזוי דעריבער צו „עפיטראפען" דאס דארף מען דיך שוין ניט לערנען, פארשטעהסטו מיך?

בתיה. יאה, דאס אלסדינג איז טאקע זעהר רעכט, וואס טהוט מען אבער מיט דער מויד, אז איך זאל זיא אין גאנצען פטור ווערין? וואס דארף איך זיא דא?

באבע יאחנע. ווילסט זיא פטור ווערין? בע! דאס איז אויך א קלייניגקייט, צו דעם וועט מן הסתם דיא באבע יאחנע אויך אויס זוכען עפעס א מין „כישוף". (טהוט א שמעק טאביקע, קלערט איניגע מינוטען — נאכהער גיט זיא פלוצים א חאפ אן בתיה'ס האנד, אונ זאגט מיט פרייד) בתיה! ס'איז דא! ס'איז שוין דא נאך א כישוף! דוא ווילסט זיך זיא אין גאנצען פטור ווערין (בתיה שאקעלט מיטען קאפ א צייכען אויף „יאה") הער זשע מיך אויס, דוא שיק זיא מיר

היינט אין מארק אריין, אונ דאס געלט וואס דוא ווייסט איהר דארפען מיט געבין זאלסטו עס איהר טאקע אליין אריין לייגין אין קעשענע אונ טאקע מניה וביה בייא איהר עס צוריק ארויס נעהמען, אזוי אז זיא זאל עס גאר ניט בעמערקין, פארשטעהסטו? איך דארף דאך דיך קיין סאך ניט לערנען וויא אזוי עס צו טהון, אויף אזוינע זאכען, ווייס איך דאך, ביסט דאך תמיד איין בריהטשקע געוועהן, נא אונ דער נאך אז זיא וועט קומען אין מארק אריין אונ וועט ניט האבען צו באצאהלען פארען פלייש. וועט זיא דאך שוין מן הסתם אהיים מורא האבען צו קומען, ווארום זיא קען דאך דיך שוין וואס פאר א שלאק דוא ביסט, אז איידער אין דיין מויל, איז שוין פיעל בעסער אין גהינם, אריין צו פאלען, נא, אונ דער נאך אזוי וויא זיא וועט שטעהן אויפ'ן מארק וועל איך שוין אונטער קומען, אונ וועל שוין וויסען וואס איך האב מיט איהר צו טהון איך זאג דאך דיר, בתיה. מעגסט זיין זיכער אז מעהר אין שטוב בייא דיר וועסטו זיא שוין ניט זעהן, (טהוט א שמעק טאבאק — אונ נאך איניגע מינוטען נאכדענקענד, קוקט זיא זיך פלוצים ארום אין אלע זייטען, רוקט זיך נאהענטער צו צו בתיה'ן ראהמט איהר שטילערהייד איין אין אויער) ווייסטו וואס בתיה, ס'איז נאך א סברה, אז ס'וועט נאך ארויס געלד דורך איהר!.... נא האלט מיך דא מעהר ניט אויף, ווייל איך וויל ניט אז עמיצער זאל מיך דא טרעפען, ווארום דורך דעם קען קאליע ווערין דער גאנצער „כישוף"... פארשטעהסטו? נא זייא געזונד, אונ האב שכל!... (לאזט זיך אוועק געהן).

בתיה. (שרייט איהר נאך) געהט געזונדערהייד, אונ שיקט מיר דעם פעטער אליקים'ן אהער.

באבע יאחנע. שעהן, שעהן, (טהוט א שמעק טאביקע פארניסט זיך, אונ געהט אוועק לינקס).

פינפטע סצענע

בתיה. (פיר זיך אליין) זעלטען, זעהר זעלטען איז צו זעהן אזוינע פרויען. — וואס דיא האט שוין אויף איהר לעבין ניט איבער געטהון, אונ רוהט ניט איין, אונ ווערט גאר ניט מיעד. (נאכדענקענד) נא! דאס, אז עס וועט מיר נאך געראטהען, וועט שוין זיין מיט אללעמען גוט, איך וועל מיר שוין קענען מיין ליעזענקען פערזארגען, איך קאן מיר גאר ארויספאהרען אין איין אנדער שטאט צו וואס דארף איך גאר וואוינען אין אזא ארט וויא יעדער קען מיך? (זיא שרייט) מירעל! מירעל!

זעקסטע סצענע

מירעלע. (קומט אן פון דער רעכטער טהיר) וואס איז מומעניא!

בתיה. נעם זיך דאס קוישיל אונ געה אין מארק אריין איינקויפען. (מירעל געה[ט] אוועק רעכטס. קעהרט זיך באלד אום צוריק — בתיה נעהמט ארויס א בייטע[ל] מיט געלד, לייגט עס איהר קלאממערשט אריין אין קעשעניע. נעהמט ע[ס] ארויס צוריק) נא זעהסטו? אט האב איך דיר אריין געלייגט געלד אין קעשינ[ע] נאר דוא ביסט דאך א שלימזלדיקער האז, קאנסטו דאך עס נאך פארליערע[ן] געדענק זשע! עס וועט דיר קיין ערגער קרחות ניט פעהלען, וועבט זיך אוי[ף] מיינע אויגען ניט טאהרין ווייזען. געה! (בלייבט פלוצים שטעהן אונ גי[ט] א קוק אויף איהר) וואס איז דאס? ליעזענקעס שאל האסטו גאר אן געטהון [?] קראנק ביסטו אזוי צו געהן?

מירעלע. עס איז דאך אבער זעהר קאלט אין דרויסען.

בתיה. קוק עס גאר אן! דיא פארצערטילטע בריאה. עס איז איהר שוין קאלט געווארען, ניטקשה דער רוח וועט דיך נאך הייגט ניט נעהמען, אלוואי ערשט מארגען! (רייסט פון איהר אראפ דעם שאל) וואס? מיינע אלטע שיך האסט[ו] אנגעטהון?

מירעלע. מיינע זיינען דאך אבער צוריסען:

בתיה. (אויף א קול) אז רייסען זאל דיך ביים בויך אונ בייא דיא קישקים, לעבידיגע[ר] פאטער! מע דארף נאך צו דיר האבען קרח׳ס אוצר, מעזאל דיך קענען אויס-האלטען, נאך קיין 2 יאהר אפילו ניטא אז מע האט איהר געמאכט א פאר שיך האט זיא זייא שוין צעריסען! ניין, איך האב ניט קיין שיך פון דיינעט וועגען, (רייסט פון איהר אראפ דיא שיך — גיט זיא א שטופ) אט אזוי ביסטו בייא מיר ניט קראנק צו געהן, נא געה שוין אין דער ערד אריין. ריהר דיך! (נעהמט דיא שיך מיטן שאל. אונ געהט אוועק רעכטס)

דריטעס בילד

זיעבענטע סצענע

(שטעלט פאר א מארק אונ ווינטער צייט א קעגין — א שורה הילצערנע קלייטליך וויא מען פערקויפט ברויט, פלייש, קעז, פיטער א. ד. ג. פוןביידע זייטען רעכטס את לינקס זיצען הייבער. נעבין יעדער עטליכע קוישיך מיט פער[שי]ידענע פתרות קארטאפליעס, ציבעלים, א. ד. ג. נעבין דיא קלייטען זעהט מען ארום דרעהן זיך אסך יודען מיט אלטע קליידער, אלטע שטיוויל א. ד. ג. איינינע

[קוי]פען, איינינע פארקויפען, איינינע מאכען א חילוף — קלייטניקעס מיט דיא ווייבער זינגען)

[ס]וחרים. קויפט, קויפט קונים
קומט קומט אהער!
אמארק אזוינעם
איז צו קריגען שווער.
קויפט אויב איהר זענט נאר מבינים:
עסין, טרינקען אללע מינים
קויפט וואס אייך גלוסט } בים
האלב גאר אומזיסט }

[ס]והרים. פריש פינם וואסער, קארפ אונ שלייען. —
[ק]ונים. ניין מיר דארפין מעהל אונ קלייען! —
[פר]ודינעס. דאס קענט איהר נאר בייא אונז געפונין! —
קונים. א געדעכטי מאס האט נאר אין זינען! —
[ס]אהר. קויפט, קויפט קונים... א׳ ז׳ ו׳

[פר]ודינעס. ציבעלים, קארטאפלים, קריפ אונ חריין! —
קונים. פאמלאזשאנעס ווילען מיר גאר זעהן! —
[פר]ודינעס. אט האט איהר פרישע א פאהר א דרייער! —
קונים. מיר קענען ניט קויפען, ס׳איז צו טייער! —
[ס]אהר. קויפט, קויפט קונים... א. א. וו.

[ק]ונגליך. גוטע זייפען, בארשטען שוואמען! —
קונים. ניין מיר ווילען דארע פלאמען! —
[פר]ודינעס. בייא אונז בייא אונז געפינט איהר אלדינג דאס; —
[ק]ונים. ווייגט זשע אונז אפ, נאר א גוטע מאס! —
[ס]אהר. קויפט, קויפט קונים... א׳ א׳ וו׳

(handwritten:) o tench 8'5 / o brans 12/0 / 603 / 10

א קצב (זינגט)

פריש צאפילדיג ; און צאפילדיג , ריין אפגעריבען
כשר מיר אזא יאהר !
פון א שאפעלע איז מיר געבליבען
פיסיליך נאר א פאר !...
אוי ! פיסעליך לעבעדיגע , לעבעדיגע פיסעליך
האבין מיר שוין געזעהן !... [sexual innuendo]
מיט רויטע געשטרייפטע שיך און זעקעליך !
פון דיא האלטין מיר ניט גיין ! —
זייא נעהמען צו געלד מיט דעם ווינד
און טריקינען אוים דעם מח !...
און פון דיא קומט צו א שטיק גיזינד
און קאסטען נאך ביליגער אויך — .

פריש , צאפילדיג און צאפעלדיג , ערשט פון דעם מעסער ! —
וואהלט אייך , וואס אייך גליסט :
פיפיקלעך , לעבערלעך , אדער נאך בעסער ,
א פעטע , א כשרע ברוסט !..
אוי ! ברוסטילעך לעבידיגע , לעבידיגע ברוסטילעך
האבען מיר שוין געזעהן !...
צו פארשטעלט צו פארוויקילט , צו ניט באהאלטען !
פון דיא האלטין מיר ניט גיין !! —
זייא נעהמען צו געלד מיט דעם ווינד
און טריקענען אוים דעם מח — .
און פון דיא קומט צו א שטיק געזונד
און קאסטען נאך ביליגער אויך — :

פריש , צאפילדיג און צאפעלדיג , ערשט פון דער שחיטה
דעם שוחטס חתימה אויף איהר :
א טעליצע א יונגע , א פעטע א גוטע [heifer עגלה]
האנדעלט מען נאר ביי מיר ! —
אוי ! טעליצעס לעבידיגע , לעבידיגע טעליצעס
האבין מיר שוין געזעהן !
וואס לויפען ארום מיט יונגע ביקיליך ! [ball שור]
פון דיא האלטין מיר ניט גיין ! —
זייא נעהמען צו געלד מיט דעם ווינד
און טריקענין אוים דעם מח !
און פון דיא קומט צו א שטיק געזונד
און קאסט נאך ביליגער אויך ! —

עהרענד דער קצב האט אפ געזונגען , הייבען אלע אן צו שרייען , קויפט , קויפט יודען , קויפט ווייבליך)

ן דעם עולם רוקט זיך ארויס א קליין יונגעלע , ארום געבונדען ארום האלדז קויטיל כיט באבקעלעך איבער געדעקט מיט איין אלט לאווינד — ער זינגט)

הייסע באבקעלעך יודעלעך הייס !

ניטא איין מענש אויף דער וועלט ,
וואס לעבט אפ זיינע יאהרין ,
מיטין ווינד צו פערדינען דאס ביסעלע געלד —
א מלאכה איז א חסרון ! —
ער פוילט זיך צו פערדינען וואס ער עסט ,
הארעווען איז פאר איהם א בושה ! —
ער קוקט נאר ארוים צו עסין קעסט ...
און צו דערטאפין א פעטע ירושה !

קראנק איז ער, וויא איך אויך
אזוי צו הארעוועו מיט דעם שוויים!
און צו שרייען אין דער הויך
הייסע באבקעלעך, יודעלעך, היים! —

דארט ריקט זיך אויף דער גאס און ווערט ניט מיעד
א גאנץ שטיק עולם הבא!...
דאס איז איין אייניקיל פון א גוטען יוד,
און בייא דער זייט זיין נבאי!...
מען גיט איהם א נדבה, ער זאגט ס'איז קליין,
און שעלט אייך אן מיט טויזענד רוחות,
וויל זיין זיידע איז דער קאדניער געוועהן
דער פאר איז ער אזא מיוחס,
קראנק איז ער וויא איך אויך
אזוי צו הארעוועו מיט דעם שוויים!
און צו שרייען אין דער הויך
הייסע באבקעלעך, יודעלעך, היים! —

דארט שפאצירט א שאלטיק אויף דער גאס!
לערנין קען ער גאר ניט!
ער געהט ארום גאר פיט און פאס!
און מיהט אלסדינג וואס מען טאהר ניט!...
ער צו ליינגט זיך אין טעהאטער וויא א גראף!...
אז ער האט קיין קאפיקע, קען איך אייך שווערין —.
און האט נאך העזה, אט דער קאיאף,
אויס צו פייפען דיא בידנע אקטערין!
קראנק איז ער וויא איך אויך
אזוי צו הארעוועו מיט דעם שוויים,
און צו שרייען אין דער הויך
הייסע באבקעלעך יודעלעך, היים! —

---

idler

12

אכטע סצענע

(האצמיך קימט ארויף אויפין מארק)

יך. (הייבט אן צו שרייען נאך פון אונטער דיא קוליסען) צעלניק! צעלניק! גלעזערנע זאקען בענדליך, גומילאסטיקנע ברילען, שטאלענע הויזענטראגער, לעדערנע שפילקעס, כשר'ע זייפען, טרייפהינע בייטעלעך, פארעווע מעסערליך רויטע קאנווערטען, ווייסע טריפוואקס, קאמליך בארשטליך, קנעפליך, זאפינקעס, קויפט וואלוויל, בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות, ווער עס וועט...

לי. האצמיך, ענגלישע נאדלין האט איהר?

יך. נאך וואס פאר ענגלישע, זייא רעדין ניט אפילו איין ווארט פראנצייזיש, נאר וויא פיעל דארפסטו עס מיידילי?

לי. א גראסס נאדלין —

יך. א גראסס? א גראס וועל איך דיר פאר קויפין פאר וועלוועליר (ער לייגט אנידער דאס פעקיל, און בינט עס אויף)

לי. וויא טהייער קאסט בייא אייך א גראסס נאדלין?

יך. גישט טהייער 30 קאפיקעס

לי. 30 קאפיקעס? צו טהייער!

יך. איך זאל אזוי דערלעבין אהיים צו קומען צו מיין ווייב מיט אסך קינדערליך וויא עס קאסט מיך אליין טהייעריר נאר וויל לכבוד שבת גיב איך זייא דיר אוועק פאר וועלוועליר.

לי. ס'איז צו טהייער, איך וועל אייך נאר געבין 20 קאפיקעס.

יך. אזא קליין מיידילי, און האט שוין אזוי גרויס שכל צו דינגען זיך, נא דער פאר וועל איך דיר לאזין פאר 25 קאפיקעס און שטרעק אויס דיין שיין הענטעלע און לאמיך דיר אפצעהלין (ער נעהמט ארויס פון א פידעלע נאדלין און צעהלט איהר אריין אין דער האנד אריין) 1 — 2 — 3 — 4 — 5 — 6 —... זאג מיר נאר מיידעלע, וויא פיעל ביסטו עס אזוי אין גאנצען אלט וואס דוא קאנסט זיך שוין אזוי גוט דינגען?

לי. איך בין אלט 13 יאהר.

יך. אזוי? 13—? הער א מעשה 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20... און וויא פיעל קאן אלט זיין דיין טאטי זאל לעבין, מיינסט איך קאן איהם ניט. דעם רויטין גנב, וויא פיעל איז ער שוין אלט?

לי. מיין טאטי איז אלט א יאהר 35

יך. וויא געפעלט זיא אייך, איך בעט אייך, איהרע יאהרין האט זיא פאר

לייקנט, אונ דעם טאטנס יאהרין וויל זיא אויך פאר לייקענען, דער טאטע
איהרער זאגט זיא איז אלט א יאהר 30, נישקשה וועסט מיך ניט אפ נאר
איך וויס אז דיין טאטע איז שוין אלט אוודאי אזהאר 40. הערסט? 40
41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50. אט קוקסטו מי
אן ביידילי, וויא פיעל מיינסטו אשטייגער זאלט איך אלט זיין אזוי גיא דו
זעהסט מיך מיטן קליינעם בארדילע, הא!

מיידילי. איך ווייס, אפשר 40 יאהר.

האצמיך. (צו לאכט זיך) 40 זאגט זיא. איך בין שוין אזוי פאוואליע קרוב צו
60 יאה יאה, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70
71, 72, 73, (מיט אויפץ) אוי, אוי, אוי! הלוואי וואלטין מיר ביידע געלעבט
אזוי פיעל וויא פיעל מיין זיידע האט געלעבט איך האב געהאט א זיידען עיה
האט ער געלעבט 125 יאהר: יאה, יאה 125, 126, 127...
(ער צעהלט איהר אפ ביז 144) אה, זעהסטו מיידעלע! אט איז נאך איבער
געבליבען 5 נאדלין, נא דיר זייא אוועק, איך וועל דיר פאר זייא קיין געלד
ניט רעכענען, עהרליך? נא גיב אהער געלד, אונ געה גיך אהיים אונ זעה
זעה זאלסט ניט פערלירען, ווארום דיין מאמע קען נאך זאגין אז איך האב
דיר ניט עהרליך אפ געציילט. (זיא גיט איהם געלד, אונ געהט אוועק)

האצמיך. נא קויפט זשע בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות ווער עס וועט יעלין
טהייער, זאל ברענין אין פייער, גלעזערנע זאקען בענגליה, שמאלענע...

א יוד. (צו האצמיכן) לאווינד האסטו? האצמיך!

האצמיך. נאך וואס פאר אלאווינד, איהר מעגט אייך ווינשען אזא יאהר וואס פאר
א לאווינד איך האב.

יוד. א נוא לאמיך זיא נאר אן קוקען? —

האצמיך. אט אה, איהר זעהט? (ער האלט דיא לאווינד אין זיינע הענט, רייבט
זיא אלע מאהל דורך, אונ קעהרט זיא איבער, אונ וויא דער יוד וויל נאר
נעהמען אין דער האנד אריין דיא לאווינד צו בעטראכטין, לאזט ער ניט אונ
טהיט נאך אמאהל דאס זעלבע) וואס פרעגסטו שאלות? — צו דאס איז
א גוטע לאווינד, נישקשה איהר מעגט אייך ווינשען אזוי לאנג צו לעבען וויא
פיעל דיא לאווינד קען געדויערין!

יוד. וואס זשע לאסטו מיך ניט אנקוקען זיא? —

האצמיך. אז איהר דארפט גאר ניט קוקען, הייסט אייך אפ מעסטין אונ שוין!

יוד. וויא טהייער זשע לייזטו דעם ארשין?

האצמיך. ווייס איך? — וואס דארף מען זיך דינגען, מיר ניט, דיר ניט, הייסט אפ
שניידין! —

יוד. ניין, אזוי קויף איך ניט, זאג מיר וויא טהייער לייזטו דעם ארשין?

האצמיך. ארענדיל ארויף, ארעדיל אראפ. עס וועט אויך קאסטין מיין בלוט א פערטעלע
דער ארשין —.

יוד. וואס רעדסטו האצמיך? א פערטעלע דער ארשין אזא פראסטע לאווינד? —

האצמיך. איך זאל אזוי דערלעבין אהיים צו געהן צו מיין ווייב מיט אסך קינדערליך.
דער רוח זאל מיך נעהמען, וויא עס קאסט מיך אליין טהייער, איהר ווייסט
דען אט א פנים פון וואנען דיא לאווינד שטאמט ארויס? — אויב איהר האט
געהערט פון דיא 2 גרויסע פאבריקאנטען: שאחריא עט שווינדעלזאהן
דאס איז זייער לאווינד, פערשטעהט איהר שוין? איהר מעגט מיר גלייבען
ווען ס'איז ניט ערב שבת וואלט איך זיא אייך ניט אוועק געגעבען אפילו
פאר 40 קאפיקעס, —

יוד. ניין, ניין, האצמיך אזוי טהייער קען איך דיר ניט צאהלין, אויב דו ווילסט
15 קאפ' איין ארשין מעגסטו מיר אפ מעסטען —

האצמיך. וויא פיעל דארפט איהר עס ארשין?

יוד. איך דארף האבען א 30 ארשין

האצמיך. ניט מעהר וויא 30 ארשין? נא אונ אז עס וועט איבער בלייבען עטליכע
ארשין וועט איהר זייא דאך אויך מן הסתם צו נעהמען, חלעבין. ס'קומט
צונויפץ אין אשטוב: דאס העמדעלע דעם קינד צו פאר רעכטין, א פאר
הויזען אונטערנייען א שווארצין סורטאק פארלאטען. — הערט זשע אויס, אזוי
וויא ס'איז שוין שפעט, אונ איך דארף נאך היינט געהן לכבוד שבת אין
מרחץ אריין וויל איך מיך מיט אייך קיין סאך ניט דינגען אונ וועל אייך אפ
שניידין צו 20 ק'ופ. איין ארשין אונ איהר דארפט גאר ניט ריידין, (ער
נעהמט דעם ארשין אונ וויל אנהייבען צו מעסטין).

יוד. האסטו נאר א ריכטיגען ארשין? האצמיך

האצמיך. א שאלה אביסיל אשפאגיל נייער פון דער קלייט ערשט ניט לאנג האב
איך איהם פארעכט (ער מעסט דיא לאווינד אונ צעהלט) 1, 2, 3, 4, 5.
6, 7, 8. אוי איז דאס א ביטיר שטיקיל ברויט, אט אזוי זעהט איהר,
פלאג איך מיך שוין אין דעם אזאהר-14 אבער 15, 15, 16, 17, 18,
19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, היינט א חוץ דעם לאזט אונז
פשוט דיא דומע ניט לעבין, ערשט אייערנעכטין האב איך געמוזט אין
דער דומע באצאהלען פאר א בילעטיל 18 רוביל מיט 36 — 37, 38,
39, 40 — אה איהר זעהט וויא פיעל ס'איז דא 40 ארשין מיט א האלבין,
נאר פאר דעם האלבין רעכין איך אייך ניט — ערענדטליך?

יוד. נא, נא, לייג צונויף אונ בארעכין וויא פיעל עס קומט דיר.

13

האצמיך. וואס איז דען דא אזוי פיעל צו רעכנען ? ס׳איז דאך א פשוטער ח
פאר 40 ארשין מיט א האלבען קומט מיר 8 קערבליך ביז 10 קאפ.
אזוי וויא דעם האלבען ארשין רעכן איך אייך ניט, קומט מיר 9 קערב
אהן א גילדען — נאט אייך דיא לאווינד און גיט מיר גיכער געלד ווייל
דארף באלד אוועק געהן.

יוד. (באצאהלט איהם, נעהמט דיא לאווינד און דיא הענד אריין) וואס איז דא
האצמיך ? וואס איז זיא עפעס אזוי גרינג דיא לאווינד ?

האצמיך. הערסטו, אט דאס איז דאך מאקע אסימן פון גוטער לאווינד, נא געה
מיר געזונטערהייד, איהר זאלט עס דער לעבען און גיבען צו צו רייסען א
נברח משה, האצמיך שטעל פיס, (ער געהט אוועק)

ניינטע סצענע

(מירעלע קומט ארויף אויפ׳ן מארק געהט צו צון א קצב)

מירעלע. גיט מיר א גוטע אקע פליישׁ, (דער קצב וועגט איהר אפ – זיא חאפט זי
צו דער קעשענע ארויס צו נעהמען געלד און געפינט עס ניט, ברעכט די
הענט זוכט איבער דער סצענע באלד דא באלד דארט, הייבט אן צו ויינ
קצב. וואס זוכט איהר מאמעל ?

מירעלע. אוי פינצטער איז מיר! נאך דאס האט מיר געפעהלט וויסט איז מיר
דיא שטיעף מאמע האט מיר מיט געגעבען געלד אין מארק אריין אויף פלייש
צו קויפען, האט דאס עמיצער ביא מיר ארויס געגאנבעט, וואס טהוט מע
יודישע קינדער! וואס פאר איין עצה גיט מען זיך ? (וויינט שטארקער — עס
זאמלין זיך ארום איהר ארום איין עולם מיט מענשען, וועלכע בעטראכטען זי
פערוואונדערט) וועה איז מיר, אקלאג איז מיר, איך ווינש מיר גיכער דעם
טויט איידער אהיים צו קומען צו דער שטיעף מאמע אן געלד און אן פלייש,
יודען בני רחמנים, גיט מיר איין עצה! (זינגט)

אוי איהר יודען בני רחמנים!
א גוט הארץ איז דא ביא אייך! —
ביא אייך איז דא גענוג דינים,
פסקעט מיר אויב דאס איז גלייך ?
פאר וואס לאזט מען געוועלטיגען דארט איינעד....

און אויף א יתומה קוקט זיך ניט אום קיינער ?
אוי איהר יודען בני רחמנים
א גוט הארץ איז דא ביא אייך! —

…הר. ווער איז דאס קינד ?
פערבלאנדזיט געווים!
עס בעט הילף אצונד
ווער ווייכט ווער זיא איז ? —

…רעלע. אוי איהר־יודען בני רחמנים!
א גוט הארץ איז דא ביא אייך! —
קוקט אייך צו צו דיא סימנים....
איך האב זייא א סך, א סך
דאס איז ניט פון קיין חיה צו ריסין,
פון א מענש — א פרויא איז דאס צו ביסין!....
אוי איהר יודען בני רחמנים
א גוט הארץ איז דא ביא אייך! —

…הר. ווער איז דאס קינד.... אי ז׳ ווי׳

…רעל. אוי איהר יודען בני רחמנים,
א גוט הארץ איז דא ביא אייך! —
נעהמט מיך צו איך פאל אויפ׳ן פנים.
גיט מיר ערגיץ אויך א דאך!...
צו געהן אהיים זאלט איהר מיך נייטען׳
דער רוצח נוארט מיך דארט צו טייטין...
אוי איהר־יודען בני רחמנים
א גוט הארץ איז דא ביא אייך! —

…הר. ווער איז דאס קינד.... א׳ א׳ ווי׳

צעהנטע סצענע

(וועהרענד זיא זינגט דעם לעצטען סטראף קומט ארויף דיא באבע יאחנע, געהט צו צו מירעלען אונ בעטראכט זיא)

באבע יאחנע. וואס וויינסטו מיידעלע?

מירעלע. גאר ניט!

ב. יאחנע. וועהמעס ביסטו? ביסט א היגע צו גיין?– וויא הייסטו?..

מירעלע. איך הייס מירעל.

ב. יאחנע. וואסזשע זיטצטו דא אונ וויינסט? האסט דא עלטעריך?

מירעל. ניין. מיין טאטען האט מען פארשיקט פאר א בלבול. אונ קיין מאמע האב איך ניט זיא איז געשטארבען.

ב. יאחנע. וויא אזוי האט דיין מאמע געהייסען.

מירעלע. שפרה דיא נגידות׳טע׳ האט מען זיא גערופען

ב. יאחנע. ווער? שפרה ר׳ יוחנן׳ס טאכטער? דער שטעטישער רב איז געוועזען דיין זיידע?

מירעלע. יאה!

ב. יאחנע. וועה איז מיר! אונ דוא ביסט איהר קינד? וועה איז דיין מומען! – (דאס לעצטע ווא־ט ציהט זיא אוים מיט אניגען) וואס זשע טהוסטו דא. אזוי נאקעט אונ פערוויינט? –

מירעלע. וואס א מומע זענט איהר מיר?

ב. יאחנע. וואס הייסט מירעלע, דיא מאמע דיינע האט דיר גאר קיינמאהל ניט דערצעהלט? שטייטש דיין מאמע עליה השלום, מיט מיין טאטען עליו השלום זענין דאך געוועהן לייבליכע געשוועסטער קינדער! פינסטער איז מיר! וואס איז מיט דיר אזוינס געווארען מירעלע? וואס טהוט דער טאטע אברהמצי? –

מירעלע. איך האב דאך אייך שוין געזאגט אז דעם טאטען האט מען פערשיקט פאר א בלבול. –

ב. יאחנע. נא, נא!

מירעלע. נא אונ איך בין געבליבען ביא א שטיעפמאמע – זיא שלאגט מיך, הרגעט מיך, מטשטשעט מיך ביז צום טויט! איצט האט זיא מיר מיט געגעבען געלד אין מארק אריין אויף איינצוקויפען. האט מען עס ביא מיר גענבעט, האב איך מורא אהיים צו געהן, דיא שטיעפמאמע וועט מיך דערהרגענען! (וויינט)

ב. יאחנע. וואס פאר א שטיעפמאמע? וועה איז מיר! אברהמצי האט אויך ניט געהאט וואס צו טהון נאר חתונה האבען אויף דער עלטער –. פינסטער איז...

מיר! אזוי נאקעט, דוא קענסט דאך נאך אזוי פערפרוירען ווערין אין א שאלעכץ – קוק אן, אן שיך אויך? אונ וועה איז דיין מומען! (נעהמט ארויס פון אונטערין שאל אפאר אלטע שקראבעס. גיט זייא מירעלען אן צו טהון) נא. טהוא אן דערווייל דיא שקראבעס, וואס איך האב זייא טאקע ערשט דא אויפ׳ן מארק געקויפט, אונ קום צו מיר אהיים!... וועסט זיך ביא מיר אביסעלע דערווארעמען. דערנאך וועל איך דיך אפפיהרען אהיים, אונ איך וועל מיך שוין מיט דער כלב׳טע, מיט דער שטיעפמאמען דיינער גוט אפרעכענען. (נעהמט אראפ פון זיך דעם שאל אונ גיט איהר) נא טוה אן דעם שאל, זאלסט דערווייל ניט דערפרוירען ווערין. אונ קום שוין מיט מיר אהיים, אונ וועה איז דיין מומען! (זייא געהן ביידע אוועק).

ולם. קויפט קויפט קונים!... א. א. וו.

(אין מיטטען געזאנג הייבט אן צו שיטען א־ייניא — טהייל הייבען אן צוא לויפען הין אונ הער איבער׳ן מאר־ק זיך צוא דער ווארעמען, אונ וועהרענד זיא זינגען אונס ביז אין לעצטען פערז לאזט זיך דער פארהאנג שנעלל אראפ)

דריטער אקט

ערשטע סצענע

פירטעס בילד

(שטעלט פאר דאס פריערדיקע אייגפאכע צוממער בתיה׳ס, וועהרענד דער פארהאנג הייבט זיך אויף, שטעהט בתיה מיט אליקום׳ן אונ ריידען).

בתיה. וואס זשע זאגט איהר פעטער אליקום! איז שוין פארטיג?

אליקום. יאה בתיה, אלע חתימות זענין שוין פארטיג, איך האב שוין אפילו דיא פאפירען ארויס גענומען אז דוא ביסט דער גאנצער עפיטראפ (אפיקאן) איבערין געלד. אונ דאס הויז איז שוין אויך פערשריבען אויף דיין נאהמען. אצונד זענין מיר שוין פארטיג.

בתיה. איך מיין. אז עס וואלט גלייכער געוועהן, אז מיר זאלען אלדינג פערקויפען אונ אוועק פאהרען פון דאנען; וויל טאטער וועט מען דערפון געוויר ווערין זענין מיר אלע פערלוירען! –

אליקום. פאר דער פאר האב קיין מורא ניט, לאמיר נאר דעם שטן פטור ווערין –

עס הייסט מירעלען, וועט שוין אלדינג רעכט זיין. —

בתיה. וואס טהוט זיא. וואו איז זיא?

אליקום. אה, איך האב זיא שוין גוט בעזארגט: זיא איז יעצט בייא דער בא
יאחנע פערשלאסען אין א בעזונדער צימער. זיא ווערט גוט בעוואכט, או
אז קיין פויגעל וועט צו איהר ניט צו קומען, אונ איך וועל שוין זעהן דא אפ
זוכען איינעם פון מיינע בעקאנטע ״סטאמבלער״ אונ וועל זיא איהם פערקוי
אונ דעמאלט אז מיר וועלען זיא פטרין, דעמאלט, וועט שוין אלעס רעכט
(אין דעם מאמענט הערט מען קלאפען פון דער לינקער זייט)

בתיה. געה נאר זעה אליקום, ווער געהט עס דארט?

אליקום. (געהט צו, צו דער טהיר, קוקט זיך איין, קעהרט זיך באלד אום א
דיא שפיץ פינגער, ראהמט איין שטיל) בתיה! מארקוס געהט! —

בתיה. (דערשראקען) מארקוס?...

אליקום. ש... ש... ש... זייא נאר ניט אזוי איבערראשט דיא ווייס נאר וויא דיין ראל
צוא שפיעלען, איך מוז אוועק געהן (ער געהט אוועק רעכטס).

צווייטע סצענע

(בתיה עפענט אויף דיא טהיר — מארקוס קומט אריין)

בתיה. (מיט א פערשטעלטען שמייכעל) הא, מארקוס! וואס טהוסטו עפעס מארקוס
וואס הערט זיך עפעס?

מארקוס. (טהוט אויס דעם הוט, לייגט איהם אוועק אויפ׳ן טיש) וואס זאל זי
הערין דערוויל הערט זיך ניט גוט; נאר איך האף, אז איך וועל מיט גאט
הילף אויסוואדקען דעם מחותן צו בעפרייען, נישקשה בתיה, איך מעג מי
ווינשען מיין אייגענס צו האבען וואס ס׳האט שוין געקאסט אונ וואס ס׳וועט
נאך ערשט קאסטען.

בתיה. וואס דען מיינסטו: מ׳דארף ניט שלאפען אין דער זאך. מיילא עס איז קי
תירוץ, מיר וועלען אלעס פערקויפען פון זיך אפילו ביז צום לעצטען העמ
אבי איהם צו ראטעווען. נאר דאס איז שוין אונזער זאך! דוא האסט
זיך שוין גאר ניט וואס אזוי אוועק צו לייגען, וויל ליידער, קעהרסטו זיך מי
אונז שוין מעהר ניט אן!

מארקוס. (בלייבט שטעהן איניגע סעקונדען פערוואונדערט. אונ בעטראכט זיא
וואס האט איהר עפעס געזאגט? — איך קעהר מיך ניט אן מיט אייך? — וואס
מיינט איהר מיט דעם? (קוקט זיך ארום אין אלע זייטען) וויא איז מירעלע
וואס הייבט עס?

בתיה. (לאזט אראפ דיא אויגען — גלייך וויא זיא קען איהם ניט קוקען אין פנים)
וואס הייסט? וואס זאל הייסען? א דאס הייסט! ברייננ זיך אויס או ף א קינד
אונ לייג אוועק דאס געזונד, אונ זיא — נא, נא!

מארקוס. (איבעראשט) וועה איז מיר? זאגט מיר שוין ארויס, וואס איז דא געשעהן? —
וואס איז פאר א ״נא״ —

בתיה. (וויא מיט א רחמנות - פנים) פרעג גאר ניט, עס איז רעכט! מיר האבען
שוין דא אונזערע גענוג געהאט. איך בין שוין קראנק געווארען פאר צרות.

מארקוס. געוואלד! ענטפערט מיר, וויא איז מירעלע? וואס איז דא געשעהן? איז
חלילה ניט געשטארבען? וועה איז מיר!

בתיה. נאך ערגער וויא געשטארבען — דאס וואלט מיך שוין דווקא ניט געארט!
מיילא א מענש שטארבט איז נאך ניט קיין גרויס אומגליק; דא האט זיך
אבער געטראפען אזא-נ-אומגליק וואס!... טא!... וואלט איך געוועהן חאטש
אין אייגענע מאמע. וואלט מיך שוין ניט אזוי געארט, אויף מיין אומגליק דארף
איך זיין א שטיעף מאמע וואס וועט דיא וועלט זאגען? אז איך בין שולדיג,
איך האב זיא ניט אפגעהיט, אדער כ׳איז איהר חלילה געוועהן שלעכט בייא
מיר, אונ דעם אמת ווייסטו דאך וויא איך האב זיא אפגעהיט, נאך
בעסער וויא מיין אייגען קינד — נא, העלפט עפעס דאס היטען? אז סע דארף
זיין שלעכט איז דאס שלעכט!

מארקוס. (אונגעדולדיג) גוואלד! נעהמט מיר ניט ארויס מיינע כוחות! זאגט מיר שוין
וואס איז דא געשעהן? אום גאטטעס ווילען!

בתיה. וואס זאל זיין? דוא וועסט זיך עס אפילו גאר ניט גלייבען אז זיא זאל אנטלויפען
מיט א ליעבהאבער!... איאה, ניין?

מארקוס. (אויסער זיך) הא? וואס רעדט איהר??...

בתיה. (קאלטבליטיג) א דאס וואס דוא הערסט! — אט אזוי, פלוצלונג פון דער
העלער הויט איז זיא אויסגעטריקענט געווארען. איך קוק אן, רבש״ע! וואס
איז דאס? מירעל זאל אוועק געהן אין מארק אריין זיך עפעס איינקויפען האט
זיא מיר געזאגט. אונ קומט גאר ניט א היים נעכטיגען — אויף אין דער פריא
האב איך באלד צושיקט שלוחים אין אלע גאסען, ביז מ׳, אט מיר געבראכט
א ידיעה, אז מ׳האט זיא געזעהן אוועקפאהרען מיט א שרייבער פון דער
פרימאריע (דומע), מיר דאכט אז דוא דארפסט איהם אויך קענען, אט דער
וואס פלעגט אפט צו אונז אריין קומען.

מארקוס. (וויא פערטימעלט) וואס הייסט דאס? איך פארשטעה גאר ניט, באמונות
וואס איהר רעדט [illegible]. מירעלע זאל דאס טהון? עפעס קלייד זיך עס מיר
ניט אין קאפ — (פויזע) איך זאג אייך דעם אמת אז איך בין דולל!

בתיה. דוא זאגסט עס דולל איך זאג דיר אז מיר געהן אלע ארום אין שטוב וויא צודוללטע. פון דער נאכט אן, זייט זיא איז אויסגעטריקענט געווארען, האב איך דען איין אויג צוגעמאכט? איך זאג דיר וויא איך בין א יודעשע טאכטער אז ס'איז מיט נסים וואס דער מוח קעהרט זיך מיר ניט איבער אלין טראכטענדיק און קלערענדיג איך לעב שוין ניט כון דעמאלט אן, איך עס ניט, איך טרינק ניט! נאך דאס האט אונז געפעהלט צוא אונזער אומגליק!

מאדקום. (הערט גאר ניט וואס זיא רעדט, עטעהט דיא גאנצע צייט פארטראכט) אך! — וואס פאר עצה גיט מען זיך? אויף אזוי איין אונגליק האב איך זיך גאר ניט גערעכט! —

בתיה. וואס פאר איין עצה מען גיט זיך? איך זאג, אז זיא האט אונז געקאנט אזוי אפטהון זאל מען אין איהר גאר פארגעסען — לאמיר בעסער זעהן דעם אומשולדיקען צו ראטעווען, קום אריין דערווייל אין אנדערן צימער, רוה דיך אוים ביסט דאך ערשט פונ'ם וועג...

מארקום. (שלאגט איהר איבער) וואס רוהען? איך וועל דען קענען אצונד איינרוהען? גוואלד וואס טהוט מען? וואס טהוט מען?

בתיה. וואס זאל מען טהון? אוודאי איז דאס ניט שעהן, מיך האט זיא גאר צום איבריגען דערהרגעט! איך האב שוין קיין כוח ניט ארום צושלעפען זיך אויף דיא פיס, איך געה ארום פשוט וויא א צודולטע! נאר יעצט אט דאך שוין באלד נאכט, וואס קענסטו יעצט מאכען, רוה דיך אוים, שלאף דיך אוים, און מארגען וועלען מיר שוין זעהן וואס מיר האבען צו טהון; דערווייל קום אריין, נעהם עפעס אין מויל אריין, ביזט דאך אוודאי הונגעריג, אט וועל איך געהן דיר צו גרייטען עפעס עסען וועכטו אריין קומען באלד? (זיא געהט אוועק רעכטס).

דריטע סצענע

מארקום. אלליין, בלייבט שטעהן פערטראכט — קוקט איהר נאך ביז וויא זיא געהט אוועק, ענדליך גיט ער מיט א מאהל א געשרייא) יא-ניין, איך געה ניט! מיר איז יעצט ניט אין זינען ניט צו עסען, ניט צו טרינקען, ניט צושלעפען אפילו! (עטוואס גלאסענער) וויא היך געהט מען? עפעס קריכט עס מיר גאר ניט אין קאפ אריין, אז מירעלע זאל אזא זאך טהן, ווער ווייסט וואס דא האט געמוזט פארגעהן? (פויזע) וועהמען פרעגט מען איין עצה? ווער קען מיר דאס רעטעניש ערקלערען? (נאכדענקענד) — זאל איה?... איך האב אפילו קיינמאל אין דריגען ניט געגלייבט... נאר ביא אזא־ן־אומגליק, שיינט מיר, מוז מען אפילו נאך אין גרעסערע נארישקייטען אויך גלויבען (שטעהט איניגע סעקונדען

פארטראכט, נאכהער מיט ענטשלאסענהייט שרייט ער) יאה! אזוי מוז עס זיין! איך בין א בעלן אפצו זוכען אצונד א קארטענוואַרפערען, צו א כישוף־מאכערען, זיא זאל מיר טרעפען וויא זיא איז. חאטשע איך האב קיינמאהל טאקע אין דריגען ניט געגלייבט, נאר יעצט מוז איך דאס פרובען. — יאה, געפונען מוז איך זיא! ווען דאס זאל מיר אפילו מיין לעבען קאסטען! (ער לאזט זיך געהן לינקס ארוים, בלייבט פלוצים שטעהן. ווענדעט זיך צו דעם צימער וויהין בתיה איז אריינגעגאנגען, און רעט מיט כעס) אה דוא שלעכטע פרויא מיין ניט אז דוא האבסט מיך גענארט מיט דיינע גוטע ריידעלעך. מיט דעם וואס דוא האסט מיך פארזיכערט אז דוא האסט אויך גרויסע יסורים דערפון, אה! איך קען דיך. און פערשטעה דיך גאנץ גוט! איך בין גאנץ זיכער, אז ניט אן דיין וויסען איז דאס געשעהן. איך ברענג יעצט אוים מיין פערמעגען, מיין לעבען, און כוז זיא געפינען, איך געה —... איך געה צו־ן־א כישופמאכערען! —

(לויפט שנעל ארוים לינקס)

פערטע סצענע

פינפטעס ביל

(דאס צימער ענדערט זיך — עס שטעלט פאר דאס געהיימע ציכער פון דער כישופמאכערען; א גרויסע טינקעלע ארקע, אויף דער מיט פון דער: רקע הייגט א קראקאדיל — רעכט'ם פון דער ארקע טרעפלעך וואס פיהרען ארויף צוא א סעקרעטנע טהיר! — לינקס א געוועהנליך קליין טהירעל —. אויף א ברייטען טיש ליגען א סך צוואנגען מיט מעסערס — קארטען ליגען צוא ווארפען א יף דעם טיש אין ווינקעלע שטעהט א פאמעלע, און עס הייגט א גרויסע זיפ — פערשיעדענע ארצענייא שטעהן אין א שאפקעלע; ביכער, שטיינער, קארעניעס פון ביימער, קוילען, ליגען אנגעלייגט —. אונטער דעם טיש — פון ביידע זייטען דער ארקע, שטעהן 2 סטאטאיען אין געשטאלט פון טייפלען. אין דער טיעף פון דער ארקע זעהט מען ארויס נאך א צימער, אין דער מיט שטעהט א צויבער־שפיגעל; אונטער איהם ברענט א פייער, א גרויסער קעסעל שטעהט און קאכט זיך; ארום דעם קעסעל שטהן און זיטצען מיידליך אין רויטע־דעקאלטירטע־קליידלעך, צופלאסען דיא האר, זייא האלטען בלעכענע קעסעלעך אין דיא לינקע הענדט, און אין דיא רעכטע — לאנגע ציערנע לעפעל, זייא שטעהן אן

אלע מינוט פון דעם גרויסען קעסעל און מישען, און קלאַפּען אין דיא קליינע קעסעליך בייא זייא אין דיא הענדט, וועהרענד זייא טהון דיא ארבייט, זינגען זייא:

גיכער, גיכער,
וויא א וויכער,
געהט דיא אַרבייט פון דער האַנד! —
שנעללער טהוט עס,
קאָכט עס, זידעס,
פאַרטיג מוז עס ווערען היינט,
מישט דעם כּישוף אויך אַריין! } בּיס
שנעללער מוז עס פערטיג זיין! — }

(זייא זינגען עס עטליכע מאהל איבער ביז —)

פינפטע סצענע

(האצמיך קלאַפּט אַן אין דער טהיר לינקס)

(איינע פון דיא מיידליך לויפט צו צום טהיריל) ווער קלאַפּט עס דאָרט?

האצמיך. (פון דרויסען) אַוודאי האצמיך! קוקט מיך אָן און קאָכט ווייטשערע, די ה. ז. מ. נ.! דיא באַבּע יאַכנע איז דא אין דער היים?

מיידיל. ניין, וואס ווילסטו?

האצמיך. אָבּער איהר מיידליך זענט דאָך יאָה דא! איך וואָלט געוואָלט אַז איהר זאָלט מיר אָפּטהון א כּישוף, אַז, אַז... אַז דער רוח זאָל מיר נעהמען!

מיי, יל. ניין, דאס קענען מיר ניט, זאָג וואס דוא ווילסט! —

האצמיך. ראשית וואָלט איך געוואָלט אַז איהר זאָלט מיר אָפּ טהון א כּישוף אַז מיין ווייב זאָל אויף מיר ניט שרייען ה. ר. ז. מ. נ.! ס'הייסט איך וואָלט מיר געבען אזא מין שמירעכץ אַז ווען זיא וועט נאר אָנהייבּען צו לאָזען דעם פּיסק זאָל איך איהר מיט דעם שמירעכץ א שמיר טהון איבּער דיא ליפּען, זאָל זיא שוין אויפין אָרט חאַפּען אַשטיקעניש ה. ר. ז. מ. נ.! והשנית האָב איך געוואָלט בּעטען אַז איהר זאָלט אָפּ טהון אזא מין כּישוף אַז פון אַשטיקיל לייווענד וויא פּיעל איך וועל מעסטען זאָל זיך עס צו ציהען אַלע מאָהל מעהר, אַזוי אַז עס זאָל אַרויס 96 מאָהל מעהר איילין, און נאָך אַללעמען זאָל עס בּלייבּען בּייא מיר. איך זאָל עס ווידער פאַרקויפען און איבּער נייעס נעמען געלד דערפאַר.

מיידיל. שעהן דאס קענען מיר. נאר צום ערשטען מוזען מיר פערבּינדען דיא אויגען (זיא רופט צוא נאך א מיידיל וועלכע געהן צו זאמען ארויס פערבונדען איהם דיא אויגען).

האצמיך. (פון דרויסען) מעג איך מיט מיר ניט נעהמען דאס קעסטעלע מיט סחורה אויך? ווארום איך האָב מורא אַז איהר זאָלט מיר ניט אָפּ טהון א כּישוף אַז עס זאָל מיר ניט בּלייבּען אין זאַקען בּענדעל, ד. ר. ז. מ. נ.?

מיידליך. נישקשה האָב קיין מורא ניט! קום אַריין, (פיהרען איהם אריין כאר בּינדענער הייד).

האצמיך. (טהוט עטליכע טריט וויא מיט מורא) אוי אוי! וויהין פיהרט איהר מיך? איהר ווייסט אַז איך הייב שוין אָן מורא צו האָבּען — (זייא פיהרען איהם ווייטער) שטעהט, ד. ר. ז. מ. נ.! מיר דאכט זיך אַז דיא ערד שפּאַלט זיך אונטער מיר! הערט מיך שוין אויף צופיהרען איך האָב אַווייב מיט א כך קינדערליך ד. ר. ז. מ. נ.!

מיידליך. גאר אָן מורא, וואַרט, אט וועלען מיר דיר אויפבּינדען דיא אויגען וועסטו זעהן וויא דוא בּיסט דא, (זייא בּינדען איהם אויף, ער קוקט זיך ארום אויף דיא פערשיעדענע בּילדער און ווערט דערשראקען).

האצמיך. (מיט א געשרייא) טפוא! ה. ר. ז. מ. נ.! וויא בּין איך דא אַריינגעפאַלען צווישען שלענג און העקדעשין! (ער פאטשט מיט דער פאלע אויף דיא בּילדער א האָש, קליפּות! (ווייזט אויף דיא שלאנג-בּילדער) קוק אָן אַ מויל! ער קען מיך נאך אַיינשלינגען מיטין קעסטעלע סחורה. איך בּין אייך שוין מוחל. געהט אייך שוין מיט אייער כּישוף, איך דאַרף שוין ניט קיין כּישוף! מיין ווייב וועט שוין מעגען אויף מיר שרייען ה. ר. ז. מ. נ.!

מיידליך. ניין, ניין, אַז מיר האָבּען אָנגעהויבּען מוזין מיר שוין ענדיגען, (צום אנדערין מיידיל) גיב אַהער א שעריל!

האצמיך. וועה איז מיר! צו וואס טויג אייך א שעריל?

מיידליך. מען דאַרף דאָך אונטער רעזירען מיט עטליכע האָר!

האצמיך. (וויא דער שראקען) פון וואַנען? אפשר פון דער בּארד זאָל אייך גאנץ היטען!

מיידיל. ניין, פון דער פּאה! —

האצמיך. נא דאַנקען גאט וואס חאטש ניט פון דער בּאָרד, ווייל מיין פּלוניתטע דאַרף זעהר נעהטיג האָבּען מיין בּאָרד!... נאר זאָגט מיר איך בּעט אייך וואס טויג אייך האָר? אט האט איהר דאָך אייגענע האָר (נעהמט זייא אַן בּייא דיא צעפּ-און וויזט זייא)

מיידיל. ניין מע מוז דווקא האָבּען פון דיינע האָר,

האצמיך. נא געהמט ושע איך מעהר ניט וויא 3 האר, הערט איהר? שלש פעמים זאג איך אייך. מיין ניט וויא 3 ווארום אהאר קאסט געלד ד. ר. מ. נ.! דאס איז אויסלענדערשע האר! איהר הערט? (מיידליך שעהרין איהר אפ דיא רעכטע פיאה אין גאנצען) נא איהר האט אייך שוין גענומען האר?

מיידיל. יאה.

האצמיך. אבער מעהר ניט וויא 3 אנא לאמיך זעהן (נעמט זיך צו דער לינקער פאה, צעהלט איבער, און געפינט אלע האר, ער וויל אננעהמען דיא רעכטע פאה, און וויא ער געפינט זיא ניט, האפט ער זיך אויף מיט א וויינענדיגע געשרייא) וועה איז מיר! וואס האט איהר געטהון? ד. ר. ז. מ. נ.! מיט אייך מיר אין איינעם! (קלאפט מיט'ן פים אין פאל) מיין פאה זאל מיר זיין דא אויף דעם ארט? קוקט מיך אן, איך האב דען א יודיש פנים? האט רחמנות אויף דער אנדערער פאה זיא איז נעביך געבליבען איין אלמנה, זיא האט ניט דאס פאריל צו זיך (מיידליך צולאכען זיך שטארק) אוי ווייא! דאס הארץ האט מיר אבער געזאגט אז איך זאל אהער ניט אריין געהן. — פלוצלונג טראגט מיך אן דער רוח איך זאל אהער אריינגעהן זעהן צו מירעלע איז דא נישטא! געהט איך שוין מיט אייער כישוף, אז גאט זאל געבען איהר זאלט אזוי פאר כישופט ווערין אז עס זאל פון אייך ניט בלייבען קיין איין זאקען-בענדיל! ד. ר. ז. מ. נ. מיט אייך אין איינעם! (הייבט אן צו לויפען הין און צוריק) וויא איז דיא טהיר? דיא טהיר וויא איז?!

מיידליך. נא, און זאקען-בענדליך? האצמיך, פאר אונזער כישוף וועלן וועסטו אונז געבין?

האצמיך. אז עס וועט מיר אויף וואקסען דיא אנדערע פיאה וועל איך אייך דעמאלט געבין זאקענבענדליך! (חאפט דאס קעסטעלע לויפט שנעל ארויס. מיידליך בעלייטען איהם מיט א געלעכטער)

זעקסטע סצענע

מיידיל. (צו דיא איבריגע מיידליך) איהר האט געהערט קינדער וואס פאר א נאבעיער האט דא איינגערופען? מירעלע! איהר האט זיא שוין געזעהן דאס מיידיל וואס דיא באבע האט נעכטען אהער געבראכט?

2-טע מיידיל. ניין, זיא איז פארשלאפען אין דער באבעס סעקרעטנע צימער.

1-טע מיידיל. אצונד וועלן מיר שוין האבען א נייע חברטע?

2-טע מיידיל. וויא אזוי? אז זיא ליגט פארשפארט, מעלאזט זיא אפילו אויף דער גאס ניט ארויס.

1-טע מיידיל. איך קען זיא דיר ווייזען ווייל איך בין שוין דא לענגער וויא זיא, ווייס איך שוין דעם סעקרעט; וויא אזוי מע קען אריינגעהן אהין אין צימער, אויב דוא ווילסט קום מיט מיר איך וועל אויף עפענען דאס צימער, און מיר וועלען זיא ביידע אהער אראפפיהרען, קום! (צווייא מיידליך געהן ארויף אויף דיא טרעפליך רעכטס, קעהרין זיך אום באלד צוריק מיט מירעלען).

זיבעטע סצענע

מירעלע. (קוקט זיך ווילד און דערשראקען ארום — ענדליך זאגט זיא מיט א ציטערענדע שטימע) ווער זענט איהר? וויא בין איך דא?

מיידליך. שרעק זיך ניט אזוי ליעבעס קינד! מיר זענין אויך אזוינע מענשען וויא דוא דערצעהל אונז וויא קומסטו אהער?

מירעלע. דיא מומע האט מיך אהער געבראכט!

מיידיליך. יאה, דא וואהנט טאקע דיין מומע דיא באבע יאחנע.

מירעלע. נא, און ווער זענט איהר?

מיידיליך. מיר זענין דיינע שוועסטערליך.

מירעל. (קוקט זייא נאך אמאהל ווילד אן) ניין, איהר זענט ניט מיינע שוועסטער און זיא איז ניט מיין מומע (יאמערענד) אה פאטער! ליעבער פאטער וויא ביסטו?...

מיידיל. דערצעהל אונז נאר ליעבעס קינד וויא קומסטו אהער? אפשר וועלען מיר דיר קענען העלפען.

מירעל. (וויא פערווירט) העלפען?... (זינגט)

בארימען קען זיך יעצט אי איינער ניט,
דעם מענשענס הילף האט מיר גאר געשאדט,
ניין, גוטס האט מיר נאך קיינער ניט,
אה, העלפען קען מיר נאר איין גאט,
וואס קען איך אייך דערציילען ווייטער;
געקומען זענין שלעכטע לייט,
פארפיהרט האבען זייא מיין טרייען פאטער,
אוועקגעפיהרט פון מיר גאנץ ווייט,
שוועסטערליך פיינע!
פריידינען מיינע!

פרעגט מיך גאר ניט וואס מיר איז געשעהן

מיין שמערץ קאנט איהר גאר ניט פערשטעהן —

העלפען קענט איהר מיר ניט צו מיין געוויין!

מיידליך. וויין ניט, ערגער דיך ניט גוטע זעעל,

דערצעהל אונז ווייטער דערצעהל! דערצעהל!

מירעלע. וועקט ניט מיין שמערץ!

גאנץ טיעף אין הערץ,

ליגט עס אט דא, אט דא!...

מיידליך.. וויין ניט, ערגער דיך ניט.... אי' זי ווי'

מירעלע. וועקט ניט מיין שמערץ.... אי' זי ווי'

1-טע מיידיל. דערצעהל אונז ווייטער ליעבעס קינד, וואס מיט דיר איז געשעהן?

מירעלע. מעהר קען איך אייך גאר ניט זאגען, איך בין אומגליקליך! דאס וויים איך אונ מיין נאר ניט, (אין דעם מאמענט הערט מען קלאפען).

1-טע מיידיל. קינדער! איהר הערט? דיא באבע יאחנע קומט אן לאזיר זיא גי ארויספיהרען צוריק אין צימער. דיא באבע יאחנע זאל דערכזן גאר ניט וויסען (פיהרען זיא ארויף צוריק אויף דיא טרעפליך, קעהרין זיך באלד צוריק. נעהמען זיך ווידער צו זייער ארבייט אונ זינגען).

אכטע סצענע

מיידליך. גיכער, גיכער,

וויא א וויכער,

געהט דיא ארבייט פון דער האנד! אי' זי ווי'...

ב. יאהנע. (פון יענער זייט טהיר) וואס טהוט איהר? וויא געהט אייך דארט?

מיידליך. (פון אינעווייניג) מיר וועלען אייך שטעלען צופרידען!

ב. יאחנע. (פון דרויסען) וואסזשע געדויערט עס פארט?

מיידליך. (פון אינוויינינ) עס דארף נאך אביסעלע זידען,

ב. יאחנע. גיכערט זשע קינדער,

מיידליך. באלד באלד!

ב. יאחנע. געשווינדער, געשווינדער!

מיידליך. באלד באלד....

גיכער גיכער.... אי' זי ווי'

נײנטע סצענע

(וועהרענד דיא מיידליך זינגען אפ קומט אריין דיא באבע יאחנע)

באבע. קינדערליך, געהט אריין אין דער גינצטערער-קאמער, אונ נעהמט אייך צו נאייער ארבייט (מיידליך פערליערען זיך אין דער טיעף פונ'ם צימער — באבע יאחנע קוקט זייא נאך ביז זייא געהן אוועק נאכדעם גיט זיא א געשרייא אליקום!

צעהנטע סצענע

אליקום. (לויפט אריין אויף דיא שפיץ פינגער) וואס איז באבוניא?

באבע. האסטו מירעלען גוט פערשפארט?

אליקום. הא, הא! אבער גאנץ גוט! זיא וועט פון דארט אזוי גיך ניט קענען ארויס!

באבע. ווען נעהמסטו זיא צו פון דאנען?

אליקום. מארגען פארטאג!

באבע. האכטו דען שוין א קונה?

אליקום. יא באבוניא, מיינער א בעסטער גוטער פריינד פון סטאמבול איך האב מיך שוין אפילו אויסגעגלייכט מיט דער פרייז.

באבע. וויא פיעל נעהמסטו?

אליקום. 50 לירעס! —

באבע. כ'איז אפילו אביסעלע וועהניג, נאר בקיצור, אבי נעהם זיא שוין צו דוא ווייכט דאך אז זיא טאר זיך דא לאנג ניט געפינען.

אליקום. איך וויים, איך וויים באבוניא, מארגען פארטאג פיהר איך זיא צו צו דער שיף, אונ נעהם אפ דאס געלד, אונ א גוטען טאג מיט דער קאפאטע! (אין דעם מאמענט הערט מען קלאפען אין דער טהיר פון דער לינקער זייט).

באבע. אליקום, מיר דאכט אז מען קלאפט? געה נאר גיב אקוק ווער איז דאס דארט (אליקום געהט צו צו דער טהיר, קוקט זיך איין אין דער שפארינע,

לויפט אויף דיא עפיץ פינגער צוריק אונ ראכט איהר איין אין אויער).

אליקום. באבע! מארקוס! כי׳עלעס הרן איז דא!....

באבע. מארקוס? טראגושע זיך גיכער אפ פון דאנען ער זאל דיך דא ניט טרעפען, נא גיכער! (זיא זעצט זיך אנידער ביים רויטען טיש וויא דיא קארטען זענען צו ווארפען).

אליקום. הערט אויס באבע, איך האב אייך צו זאגען א נייטיגע זאך, מען האט מיר איבערגעגעבען אז מארקוס טראגט שטענדיג ביי זיך מירעלעס בילד, איינגעפאסט אין א גאלדענעם מעדאליאן מיט ברילליאנטען זאלט איהר זעהן מאכען אזא מין כישוף אז דער מעדאליאן זאל אריינקריכען צו אייך אין קעשעניע, איהר פארשטעהט?...

באבע. גוט גוט, נא געה שוין גיכער ארויס אונ פארשליס דיא טהיר כדי קיינער זאל ניט קענען אריינגעהן ביז ער וועט אוועקגעהן, אונ טאמער וועט עמיצער וועלען אריינגעהן זאלסטו זאגען אז איך בין ניטא אין דער היים! געה. (אונ לויפט ארויס רעכטס)

עלפטע סצענע

מארקוס. (בלייבט שטעהן פערוואונדערט ביי דער טהיר, אונ נאך איינינע מינוטען ער בעטראכט דאס צימער, געהט ער צו נעהנטער צו דער באבע אונ זאגט) איהר זענט עס טאקע דיא כישופמאכערין אליין?

ב. יאחנע. (ענדערט איהר שטימע, אונ פרעגט איהם מיט א צוצווינגען ברייטן קול) יאה! וואס ווינשט איהר מיין העררי?

מארקוס. איך בין געקומען צו אייך איהר זאלט מיר ווארפען קארטען, דיא ווארהייט וועל איך אייך זאגען, אז איך האב קיינמאהל אין דערינען ניט געגלייבט נאר יעצט וויל איך מיך איבערצייגען.

באבע. (מיט דעם זעלבען צוצווינגען קול) האט איהר ניט געגלייבט וועט איהר גלייבען נאר עס וועט אייך טהייער קאסטען.

מארקוס. פון געלד, באבע, איז דא גאר קיין רעדע ניט, עס מעג מיך קאסטען וויא פיעל ס׳איז אבי איהר זאלט מיר נאר טרעפען.

באבע. נא נעהמט זשע ארויס אזילבער קערביל, אבער א רענדיל, אונ בעשפייט עס 3 מאהל אונ שניידט דערמיט דיא קארטען — דערנאך זאלט איהר ארויס נעהמען פון דיא קארטען א דאמע, פון אזא קאליער וויא אייער פערזאהן איז אף וועלכע איהר ווילט טרעפען אונ זאלט זיך אויף איהר פערטראכטען. (מארקוס טהוט אלסדינג אזוי וויא זיא הייסט איהם, נאכדעם נעהמט זיא אונ

מישט איבער דיא קארטען לייגט זייא אויס אויפ׳ן טיש, אונ שעפטשעט דער ביא מיטן מויל, אונ אז זיא האט שוין אויסגעלייגט דיא קארטען קוקט זיא איינינע מינוטען אויף מארקוסען אונ איינינע מינוטען אויף דיא קארטען — גיט א זיפץ אונ זאגט) זעהט איהר, איהר זענט נאך אזוי יונג, אונ האט שוין פיעל צרות... אה! א שווערער וועהטיק פרעסט אייך דיא ברוסט, דיא קארט ווייזט אז איהר האט אבענקעניש נאך א פערזאהן וואס איהר טראגט איהר בילד איינגעפאסט. אין א גאלדענעם מעדאליאן, נאר איך ווייס ניט צו דאס איז א געליעבטע צו א כלה

מארקוס. (קוקט זיא אן פערוואונדערט) יאה באבע — א כלה. —

באבע. א כלה? (מיט א שמייכעל) זעהט איהר, איך האב אייך שוין אביסעל געטראפען (זיא נעהמט צונויף דיא קארטען, מישט זייא נאך אמאהל איבער. הייסט איהם ווידער איבערשניידען מיט א רענדיל, לייגט זייא ווידער אויס אויפ׳ן טיש). אט זעהט איהר מיין ליעבער העדר, דא פאלט אייך דיא קארט אז איהר דארפט מאכען א רייזע, צו אפשר האט איהר זיא שוין געמאכט, דאס ווייס איך ניט, נאר גיכער ווייזט אויס אז איהר דארפט זיא ערשט מאכען.

מארקוס. (איבעראשענד) יאה באבעניא, עס איז אלסדינג אמת!

באבע. (שמייכעלט) איהר האט ניט אזוי וואס איבעראשט צו זיין, מיר זענען ניט קיין מלאכים, אונ ניט קיין שרפים, מיר זאגען נאר וויא אין פסוק שטעהט, אונ ווייטער גאר ניט (טהוט א שמעק טאבאק).

מארקוס. באבעניא קענט איהר מיר אפשר ניט טהון א כישוף דיא פערזאן אליין אראפ צוברייינגען אהער? איך וועל אייך באצאהלען וויא פיעל איהר ווילט אבי איך זאל זיא שוין דא זעהן.

באבע. ניין דאס קענען מיר ניט, דאס איז ניט אין אונזער מאכט. איך קען אייך ווייזען דער פערזאנ׳ס נאהמען, אונ איהר בילד אין דעם צויבער שפיגעל. נאר מיט דער בעדינגונג אז קוים וועט דאס בילד זיין ענדליך צו דעם וואס איהר טראגט ביי זיך אינעם מעדאליאן זאל דער מעדאליאן געהערין צו מיר.

מארקוס. (אונ געדולד) ניט נאר דער מעדאליאן נאר מיין גאנץ פערמעגען.

באבע. נא קומט זשע אהער אונ שטעלט אייך דא אנידער (זיא מאכט מיטען שטעקן אין דער רעכטער זייט א קרייז, שטעלט איהם אנידער אין דער מיטט, אלליין שטעלט זיא זיך אין דער אנדערער זייט אונ זאגט).

בייא נאכט פינסטער אין גרויסען וואלד
זעה איך פאר מיר א שרעקליך געשטאלט
ניט דאר, ניט הויך

ניט גראב, נאר מיט א בויך
אך קארנוסע, דוא קארנוסע
בעוויז דיך, מיט דיין צויבער כוסע
אונ דוא גרויסער אשמדאי
גים אן דיא כוסה אויפ־ס־נייא
אין דעם נאהמען פון 1—2—3

(זיא שרייבט מ־ען שפיץ שטעקן אויפ'ן קראקריל, אין דעם מאטענ
געהט ארויס דער נאהמען „מירעלע" מיט רויטע בוכשטאבען)

מארקום. אה מירעלע!

באבע. איהר האט ניט אזוי וואס איבערראשט צו זיין, קומט אונ טהוט איך
דעם מאנטעל (זיא גיט איהם א לאנגען שווארצען מאנטעל) איהר זאלט אי
פערדעקקען מיט איהם דאס גאנצע פנים, נאר דיא אויגען מעגט איהר לאז
פרייא אונ איהר האלט אין איין קוקען נאר אין דעם פינגעל טונקט איין דע
מינדסטען פינגער אט אין דעם וו סער (גיט איהם א גלאז מיט אקאלעמיטנ
וואסער) אונ וואשט איך אוים דיא אויגען (ער טהוט אללעס וויא זיא הייס
איהם) יעצט קוקט אין שפיגעל. נאר איין זאך מוז איך איך פארויס זאגען
וואס איהר וועט זעהן זאלט איהר שווייגען, ניט אויסרעדען אפילו א האל
ווארט, ניט קיין ריהר זיך טהון ביז איבערען כישוף, אונ טאמער וועט איה
ניט פאלגען, וועל איך דערנאך ניט שולדיג זיין אז עס וועט איך געשעהן עפע
איין אומגליק, דאס לשון קען איך נאך חלילה אבגענעהמען ווערען.... קוק
זשע גלייך אונ שווייגט, (מאכט ווידער א קרוג, שטעלט איהם אין דער מיט
נעהט צו צום שפיגעל, אונ זאגט דעם פריהערגען שפראך „ביא נאכט
פינצטער.... א. א. ו. זיא מאכט פינצטערער דאס ליכטיקייט אין צימער
אזוי אז מארקום זעהט ניט וויא דער שפיגעל צו נעהמט זיך, אונ עם בעוויזט
זיך מירעלעס קאפ. — מארקום הייבט אן צו ציטערן, דער שפיגעל ווערט
ווידער גאנץ, אונ דאס בילד פערשווינדערט, עס ווערט ווידער לעבטיק).

מארקום. אה! אבער נאטירליך וו א זיא לעבט, אה איך וויים גאר ניט באבינקא מיט
וואס איך צודאנקען, אה! ווען איהר קענט מיר נאך זאגען באבע וויא זיא
איז ערגעץ?..

באבע. ניין, דאס קען איך ניט, איך האב שוין אזוי אויך צו פיעל געוויזען.

מארקום. איך דאנק איך זעהר באבינקא, (נעהמט ארויס דעם מעדאליאן — גיט
איהר) נאט איך דעם מעדאליאן, איך פאהר יעצט אוועק אין דער וועלט זוכען

זיא, אונ אז גאט וועט מיר נאר העלפען איך וועל זיא געפינען, מעגט איהר זיין
זיכער אז איה וועל אין איך ניט פארגעסען — דערוויייל אדיע (לויפט שנעלל
ארויס לינקס).

צוועלפטע סצענע

אבע. (שרייט) אליקום!

יקום. (לויפט אריין אויף דיא שפיץ פינגער) נא באבינקא, וואס הערט זיך מיטן
מעדאליאן?...

אבע. (לאזט איהם ניט אויסרעדען) רעד איצט ניט קיין סך, געה ע־ין אונ נעהם
צו מירעלען פון דאנען, זיא טאר זיך דא איין אויגענבליק ניט געפינען פערשטעהסט?
וויל ער וועט זיא שוין אנהויבען צו זוכען, זעה זשע וויא מעגליך שנעלל
זיא צו עקספעדירען, ווארום מיר שטעהן יעצט אין א גרויסער סכנה!

ום. יא, יאה, איהר האט רעכט באבינקא, אט געה איך שוין, (ער געהט
ארויף אויף דיא טרעפליך צום סעקרעטנע צימער — מען הערט מירעלעס קול
פון אינוועהניג).

רעלע. וויהין פיהרט איהר מיך?

ליקום. (פון אינוועהניג) קום, קום! מען וועט דיר שוין דערציילען וויהין!

דרייצענטע סצענע

(אליקום פיהרט ארויס מירעלען — ער שלעפט זיא איבערען צימער).

עלע. (מיט אגעוויין) וויהין פיהרט איהר מיך? וואס ווילט איהר טהון מיט מיר?

ליקום. (מיט אגעשרייא) שטום, דוא כלביטע! (שלעפט זיא ווייטער, מירעלע
ראנגעלט זיך)

ירעלע. (מיט אוויינענדיק געשרייא) מוטעניא!... האט רחמנות!.., גוואלד! —
וויהין שלעפט מען מיך?! אוי! אוי!...

וועהרענד אליקום שלעפט מירעלען, בעווייזען זיך דיא מיידליך אין דער
טיעף פינ'ס צימער, אונ זינגען „גיבער, גיבער" אונ וועהרענד מירעלע
טהוט דעם לעצטען געשרייא „אוי!" לאזט זיך דער פארהאנג שנעל אראפ).

פערטער אקט

ערשטע סצענע.

זעקסטעס בילד

שטעלט פאר א גרויס קאפע—הויז אין קאנסטאנטינאפאל, א סך

צימער מיט קאלאנעס אונ פארהענגען פע-ליערען זיך אין דער טיעף, א קך לאמפען אנ א גרויסער העינ-לייכטער בעלייכטען דיא צימער, לינקס אויף א גרויסען דיוואן זיטצען א כך טירקען דיא פיס אונטער זיך, א טהייל רויכערען לולקעס, א טהייל זופען פון נארגילעזען, א טהייל טרונקען פון שאהלען קאפע אונ שפיעלען אין ביינדליך, אינעם גאנצען קאפע-הויז שטעהן פיעל טישלעך, נעבען יעדען טישעל זיטצען פערשיעדענע מענשען, א טהייל שפיעלען אין קארטען, א טהייל אין שאך, א טהייל טרינקען קאפע, לייענען ציישונג; קעלנערס לויפען ארום צו דיא טישלעך אונ בעדיענען — רעכטס נעבען א טישעל זיצט מארקוס מיט א רייזע טאש איף דעם אקסעל, נעבען איהם אויפ'ן טישעל שטעהט א גלאז ביער, ער זיצט פערטראכט אונ לייענט א ציישונג, טירקען זינגען)

מיר דאנקען גאטט!
וואס ער האט
אונז אליין אויסגעקליבען פון דיא אומות (אלע, אללאה!
אין ים דעם טיעפען
טהוען זיך פארטיעפען
אונזערע שיפען (אלע) אללאה!
באשיצען באשיצט זייא
באשיצען באשיצט זייא
נאר דוא אליין —
אונזער קלונג —
אוי דיא שארפע קלונג
מאהר זיך ניט, אהן בלוט — אין דער שייד צוריק
אומקעהרען זיך ליידיג — אללאה

צווייטע סצענע

(עס קומט אריין א נימנאכטיגער, אונ ברעכט זיך אויף דער ערד ער ענדיקט, נעהמט צוניף איף דעם טעציל געלד אונ געהט אוועק)

דריטטע סצענע

(עס קומט אריין א פאהקוס'ניק — זינגט)

מיין קונסט איז ניט קיין בלינזעקייט
עס בעשטעהט נאר אין געשווינדיקייט
איך מאך עס פאר דעם גאנצען עולם פראנק אונ פרייא! —
אפען אהן א דעקעלע;
נאר מיט מיין צויבער שטעקעלע
זאג איך נאר איין מאהל 1—2—3;
פערביטען זיך שעהן
דיא זאכען אליין
איך ריהר מיך גאר ניט צו צו זייא...
זייא הערין מיין ווארט
באלד אויפ'ן ארט
ווען איך זאג אללעע-מארשעע!

(בעוויזט אללערלייא פאקסטען — נעהמט צוניף געלד, געהט אוועק)

פערטע סצענע

(עס קוכט אריין א ציגאנער אונ טאנצט)

פינפטע סצענע

(אים מיטען ווערהרענד דער ציגיינער טאנצט קומט אן האצמיך, ער בלייבט שטעהן קוקענדיג אויפ'ן ציגיינער, ער טאנצט אויך אונטער צו ביסלעך, אונ ווערהרענד דער ציגיינער האט אפ געטאנצט געהט ער צו צו אלע טישלעך זינגט)

קויפט זשע קויפט דייטשעלעך
שטעקעלעך באטשעלעך
קלויבט איך אוים וואס איך געפעלט:
פעדערען שטאהלענע,
הענטלעך געמאהלענע,

23

טְרִיפָּוואקְס — גָאר אֵיינְם אִין דֶער וָועלְט,
בִּיכְלִיךְ גָאמִיצִ'ין,
צוּנַארֶענִשְׁפִּיצִין,
אַייךְ צוּ לִיעבּ נֶעהמְט פַאר הַאלְבּ גֶעלְט! —

עולם. (לאבען איהם אוים) דַיין רֶעדֶען אִיז פִּיסְט!
דַיין מַעֲנֶהן אוּמְזִיסְט!
אוּמְזִיסְט אִיז דַיין טַאנְצֶען דַיין לוֹיפֶען! —
דוּל קֵיין קָאפּ, דוּל נִיט!
מֶע דַארְף נִיט, מֶע ווילל נִיט!
מֶע הָאט בַּייא דִיר נִיט וָואס צוּקוֹיפֶען! —

האצמיך. (געהט צו צו איין אנדער טישיל) קוֹיפְט פַּיינֶע לַייטֶעלֶעךְ;
מֶעסֶערְלִיךְ, בַּייטֶעלֶעךְ,
קְלוֹיבְּט אַייךְ אוֹיס, וָואס אַייךְ גֶעפֶעלְט:
גֶעשְׁטִיקְטֶע פַאנְטֶעפֶעלֶךְ,
אוּנ אוֹיעֶר-לֶעפֶעלֶעךְ:
צַייהנְ־שְׁטֶעכֶערְס אֵיינְם אִין דֶער וָועלְט! —
קְנֶעפֶּלֶעךְ מִיט דִימֶענְטֶען,
לֵיידֶערְנֶע רִימֶענְטֶען,
אַייךְ צוּ לִיעבּ נֶעהמְט פַאר הַאלְבּ גֶעלְד!

עולם. דַיין רֶעדֶען אִיז פּוּרְט... א. א. וו.

האצמיך. (בייא איין אנדער טישיל) קוֹיפְט אַייךְ, פַאר מֵיידֶעלֶעךְ:
שְׁפִּילְקֶעלֶיךְ, נֵיידֶעלֶעךְ,
קְלוֹיבְּט אַייךְ אוֹיס, וָואס אַייךְ גֶעפֶעלְט:
זֵייפֶעלֶעךְ, שְׁוֶועמֶעלֶעךְ,
בֶּערְשְׁטֶעלֶעךְ, קֶעמֶעלֶעךְ,

מַאנְדִיל-אֵייל אֵיינְם אִין דֶער וָועלְט!
אוֹיךְ גַאנְצֶע פֶּעקֶעלֶעךְ,
טִיכֶעלֶעךְ, זֶעקֶעלֶעךְ,
אַייךְ צוּ לִיעבּ נֶעהמְט פַאר הַאלְבּ גֶעלְד! —

עו"ם. דַיין רֶעדֶען אִיז פּוּרְט... א. א. וו.

האצמיך. (קוקט זייא אן ב"יז) שַׁאט! נָאר, אָהן אַ גְוַואלְד,
אִיךְ גֶעה אַוֶועק בַּאלְד,
אִיךְ מֶעג שוֹין פוּן דַאנֶען אַנְטְלוֹיפֶען;
אִיךְ דֶערְקֶען אִין זֵייעֶר פָּנִים,
אַז זֵייא זֶענֶען קַבְּצָנִים,
זֵייא הָאבֶּען פַאר וָואס נִיט צוּ קוֹיפֶען! —

האצמיך. אִיךְ זֶעה אַרוֹיס אַז בַּייא דִיא רוֹיטֶע יַארְמִילְקֶעס וֶועל אִיךְ נִיט לֵייזֶען אַפַּארְע (ער געהט צו צו־נ־איין טישעל וויא עס זיטצען ארום מענעשען אונ כּפּיעלען אין קארטען) טַאמֶער וֶועלֶען דִיא הֶערֶען עֶפֶּעס קוֹיפֶען? — מֶעסֶערְלִיךְ יִידֶענֶע שְׁנִירֶעלֶעךְ — צוּ דִיא קָארְטֶין קוּמְט עס צונויף — טַאמֶער פַארְשְׁפִּילְט אֵיינֶער וֶועט עֶר זִיךְ הָאבֶּען מִיט וָואס אוֹיף צוּ הֵיינְגֶען אָדֶער קוֹילֶען זִיךְ — נָא? — קֵיינֶער רוּפְט זִיךְ נִיט אָן — (ער ווענדעט זיך צום טישעל וויא מארקוס זיצט א ג ליינט צייטונג) אַט יֶענֶער וָואס זִיצְט בַּייא דֶעם טִישֶׁעל הַייזְט אוֹיס אַפַּיינֶער יוּנְגֶער מַאנְטְשִׁיק עֶר וֶועט בַּייא מִיר קוֹיפֶען (ער בייגט זיך אן עפינט דאס קעסטעלע נעהמט ארוים אטאבאטשניצע) מַיין לִיעבֶּער הֶערר! אַט דִיא טַאבַּאטְשְׁנִיצֶע וֶועל אִיךְ אַייךְ פַארְקוֹיפֶען גַאנְץ ווָאלְוויל, חָאטְשׁ זִיא קָאסְט מִיךְ מְהַייעֶר אוּנ אִיךְ דֶער לֵייג צוּ דֶעם, פַארְגֶעסְט נִיט אַז ס'אִיז אַ בֵּייגֶערְנֶע טַאבַּאטְשְׁנִיצֶע אוּנ דֶער בֵּיין אִיז פוּן דֶעם שׁוֹר הַבָּר — קוּקְט אַייךְ צוּ מַיין הֶערר; (ער דערזעהט מארקוסען אונ רעדט ווייטער) זֶעהט זִ"הר! — אַט דִיא טַאבַּא — (ער קוקט איהם אין פנים) אַט דִיא טַאבַּא — בַּאטַא — טאבַּא — בא — בַּא! דַאכְט מִיר מַארְקוּס ד. ר. ז. מ. נ. אוֹיבּ אִיךְ הָאבּ נִיט קֵיין טָעוּת אִי דָאס מַארְקוּס?

מארקוס. (קוקט זיך צו איבערראשט) הַאצְמִיךְ? —

האצמיך. — יָאה הַאצְמִיךְ אוּנ קָאכְט וֶועטְשֶׁערֶע דֶער רוּחַ זָאל מִיךְ נֶעהמֶען; —

מארקוס. — וואס טהוסטו דא האצמיך! — וויא קומסטו אהער?

האצמיך. וואס הייסט וויא איך קום אהער, מיין סחורה געהט אן אין דער גאנצער וועלט. אקעמעלע, אבארשטעלע, אמעסעריל דארף מען אומעדום, אבער וויא קומט איהר אהער ד. ר. ז. מ. נ.

מארקוס. דוא האסט דאך אוודאי געהערט פון דעם אומגליק וואס מיך האט געטראפען! איך פאהר ארום זוכען מירעלען מען זאגט אז זיא דארף זיין היא,

האצמיך. פון וואנען ווייסט איהר אז זיא איז דא? —

מארקוס. איך בין ארומגעגאנגען פערצווייפעלט איך האב ניט געוואוסט וואס פריער צו טהון — בתיה האט מיר געזאגט אז זיא איז ערגיץ אנטלאפען, וואס דאס איז מיר שווער צו גלייבען — ווידער דיא כישופמאכערין האט...

האצמיך. (לאזט איהם ניט אויסרעדען — גיט זיך א חאפ אויף מיט א געשרייא) אוי ווע פון דער כישופמאכערין זאלט איהר מיר גאר ניט דערמאנען, טהוט א קוק וויא זיא האט מיך אומגליקליך געמאכט (ער וויזט איהם אויף דער אפגעשוירענער פאה) צטיימש איך בין דאך געבליבען הינקעדיג אויף איין פאה, ד. ר. ז. מ. נ.!

מארקוס. (הערט כמעט ניט וואס ער רעדט) קורץ, איך בין ארומגעלאפען וויא דולל און האב ניט געוואוסט וואס פריער צו טהון; צו זאל איך לויפען ארבייטען אז ר' אברהמצי זאל בעפרייט ווערין. צו זאל איך לויפען זוכען מירעלען. אין דער גרעסטער פערצווייפלונג איז מיר דיא ישועה אליין געקומען אין דער האנד. איך קום אמאהל אין דער פאליציייא, גיט מען מיר צו וויסען אז ר' אברהמצי איז בעפרייט געווארען אויף דער גאראנטי פון דער עטאט וואס האבען געגעבען התימות אז ער איז איין עהרליכער מאנן.

האצמיך. (מיט א פרייד) וואס? ר' אברהמצי איז בעפרייט געווארען? (ער קלאפט אין טישעל) קעלנער 2 ביער אהן שאם, ד. ר. ז. מ. נ.!

מארקוס. יאה, אברהמצי איז שוין בשלום אהיים געקומען, נא שמעל דיר פאר האצמיך, וואס פאר א שמחה דארט האט בעדארפט זיין, זיא איז אבער פערשטערט געווארען — דער מיט, וואס ער האט מירעלען אין דער היים ניט געטראפען, זיין געליעבט איינציג קינד! (קעלנער ברענגט ביער שטעלט אנידער אויפ'ן טיש: איין גלאז נעבין האצמיך'ן און דיא אנדערע נעבין מארקוסען — האצמיך טרינקט אוים זיין גלאז ביער, רוקט זיא צו צו מארקוסען, חאפט מארקוסעס פולע גלאז שטעלט זיא לעבען זיך — מארקוס בעמערקט גאר נים וואס ער טהוט, דערצעהלט ער ווייטער) איך האב איהם אבער געטרייסט און האב מיך בעשלאסען צורייזען איבער דער וועלט, איך האב איהם צוגעזאגט

ניטא אויס די גלעזעריט פאר א טרונק!

אז, אויב זיא לעבט נאר, זאל איך זיא אפזוכען און זיא איהם צוריק ברענגען דעם פאטער זיין איינציג קינד, און מיר, מיין איינציגע געליעבטע כלה! שוין אפאר חדשים אז איך בין אויף דער רייזע, נא און דאס איבריגע האב איך דאך דיר שוין געזאגט אז איך בין געוועהן אין א שטאט, האט מיר א מענש געזאגט אז ער האט זיא דא געזעהן אין סטאמביל, בין איך אהער געקומען, טאמער וועל איך זיא דא געפינען.

האצמיך. (נעהמט דיא גלאז ביער אין דער האנד) נא לחיים ד. ר. ז. מ. נ. ! דער איבערשטער וועט העלפען, גישקשה, קיין מענש ווערט ניט פארפאלען, אט אשטייגער ווען וואלט איך מיך גערעכנט אז מיר זאלען זיך אמאהל זעהן אין סטאמביל זעהט איהר דאך אז אלסדינג קען זיך מאכען.

מארקוס. אט האב איך ערהאלטען אבריעף, מאקע ערשט היינט, פון אברהמצי אליין, ווילסט איהם לייענען? (גיט איהם דעם בריעף).

האצמיך. אזוי? אבריעף פון אברהמצין לאמיך זעהן (נעמט דיא בריעף לייענט זיא) (מארקוס פערטיעפט זיך ווידער אין דער צייטונג)

זעקסטע סצענע

(מירעלע קומט אריין טירקיש געקליידעט, אויף דעם אקסעל אקאליערנדיקע רייף, און אין דער האנד אפייקעל, זיא פויקט אויף דעם פייקעל צום טאקט נאך דער מעלאדיע פון דער קאטערינקע וואס אקא-ערינטשיק ט-ראגט איהר נאך שפיעלעדיק אויף איהר, נאך דעם אז דיא קאטערינקע האט א געשפיעלט אשטיק, לייגט מירעלע אוועק דאס פייקעל און זינגט)

בײם טאטען — געוועהן א בת יחידה,
פון גוטס האט מיר גאר ניט געפעלט,
וויא פיעל האט מיין מאמע דיא נ'דה,
ארימע ברויט און געלד געטהיילט;
היינט איז יעדער טאג ביי מיר א תענית,
הונגעריג און נאקעט בין איך אצונד,
האט רחמנות! האט רחמנות!
אנדבה בייט איין עלענד קינד! — (ביסס)
יונג איז מיין מאמע אומגעקומען
דער טאטע איז אויך גאנץ ווייט אוועק;

איך האב אַ שטיעפמאמע באקומען,
איז זיא מיר דערגאנגען גיך מיין עק;
געקוועהלט האט זיא מיך מיט סכנות!
ארויסגעשטופּט האט זיא מיך אצונד;
האט רחמנות! האט רחמנות!
אַ נדבה בייט איין עלענד קינד! — (ביסס)

מארקוס. (צו האצמיך) הער אשטימע האצמיך. זיא דערמאנט מיך אין מיין מירעלען! נאטירליך איהר שטימע....—

האצמיך. וואס טויג מיר שטימע. שלימע׳ וואס וועלען מיר דא זיצען? לאמיר זיך בעסער בעצייטענס ארויסרוקען פון דאנען. ווארום אט וועט זיא באלד צוקומען מיטן טעלעריל. וועט מען איהר נאך מוזען געבען עטליכע פּארים. ד. ה. ז. מ. נ.!

מארקוס. נא וואס ושע איז פאר אזא־נ־אומגליק אז מען גיט איין ארום קינד א נדבה מען קען בדלות ווערען דערפון?

האצמיך. אווי! גיט ושע מיר בעסער. איך האב דאך אַ ווייב מיט אַ סך קינדערליך ד. ה. ז. מ. נ.! היינט פע געסט ניט אז איהר דארפט נאך צאהלען פארין ביער אויך, וייל איך האב ביא זיך ניט אַ פארע.

מארקוס. נישקשה, איך וועל באצאהל׳ען פאר דעם ביער אויך.

(וועהרענד זייא בידע רעדין, האט מירעלע באלד נאכ׳ן זינגען גענומען א טעציל און איז ארומגעגאנגען צו יעדען טישעל און יעדער האט איהר געגעבען צו עטליכע פארים, ענדליך איז זיא צוגעקומען צו מארקוסעס טישעל).

האצמיך. (שמועלט זיך אנטקעגען און לאזט זיא ניט צוגעהן) נישטא! נישטא! וואס צו געבען ד. ה. ז. מ. נ.! געהט געזונדערהייט, ס׳איז דא גנוג קבצנים אן אייך; איך האב אויך אַ ווייב מיט אַ סך קינדערליך ד. ה. ז. מ. נ.!

(מירעלע הערט איהם ניט און שטופט זיך צו צו איהם, און וועהרענד מארקוס וולט אין דער קעשעניע געלד צוגעבען מירעלען, — טהוט ער פלוצים צבליק אויף איהר און בלייבט שטעהן — דיא האנד הייבט איהם אן צו ציטערין.... אזוי אז ער איז שוין מעהר ניט אמשטאנד דאס געלד ארויס צונעהמען... ער וויל זיא ארומהאפען נאר ער האלט זיך צוריק, ער גלויבט זיך ניט דיא אויגען — מירעלע פון איהר זייט בעמערקט אויך דער מענש ציטערט און מוטשעט זיך, הייבט זיא

זיך אן שטארקער צו צו קוקען און הייבט אן צוציטערין... אזוי אז דאס טעציל מיט געלד פאלט איהר ארויס פון דיא הענד, אין דעם מאמענט טהוט מארקוס. א געשרייא פערטומעלט מירעלע?! און מירעל אויך פערטומעלט, מארקוס? זייא פאלען זיך אויפ׳ן האלדז)

האצמיך. דער רוח זאל מיך נעהמען?! (וועהרענד מארקוס און מירעלע פאלען זיך אויף דיא העלזער טהוט האצמיך א כאלל אויף דער ערד און קלויבט צונויף דאס געלד וואס האט זיך צושיט)

מארקוס. (קוקט מירעלען אין דיא אויגען) טהייערע מירעלע! דוא ביסט עס? דיך זעה איך? — (ער נעהמט זיא ארום).

האצמיך. (אויף דער ערד) טהייער געלד! דוא ביסט עס? דיך זעה איך?

מארקוס. וויא האסטו דיך ערגעץ געוואלגערט? עס איז דיך ניט געוועהן אפצוזוכען!

האצמיך. (אויף דער ערד) וויהין האבען זייא זיך פערוואלגערט, מען קען זייא גאר ניט אפזוכען! —

מארקוס. קוק דיך אן אין וואס פאר א קליידער.

האצמיך. קוק אן, דערפון וועט עס אין זיין מיינע קינדערלעך אויף קליידלעך.

מירעלע. פרעג ניט איך האב גענוג געליטען. — (זיא פאלט איהם אויפ׳ן האלז).

האצמיך. קום צו זיך מיין טהייערע מירעלע, אז גאט האט אונז געהאלפען אז מיר זעהן זיך שוין, וועט שוין אלסדינג רעכט זיין. באלד שיק איך א דעפעשע אהיים אז מיר קומען, דער טאטע איז שוין אויך בעפרייט.

מירעלע. (מיט א פרייד) וואס דער פאטער איז שוין פרייא?! אה איך דאנק דיר גאט! (קאטערינטשיק געהט צו צו מירעלען גיט זיא א שלעפ, זיא ווערט דערשראקען בעהאלט זיך אונטער מארקוסין).

קאטערינטשיק. הע! וואס איז דאס? ווער זענט איהר? וואס האט איהר צו מיין מיידיל?

מארקוס. דאס איז ניט אייער מיידיל? דאס איז מיין כלה. זיא איז פערפאלען געווארען, יעצט האב איך זיא געפונען! —

קאטערינטשיק. דאס געהט מיך גאר ניט אן, איך וויל דער פון גאר ניט וויסען איך האב זיא אפגעקויפט ביא דער שיף פאר 50 ליירעס! אהיים דוא כלבטע (וויל זיא שלעפען אהיים)

מארקוס. (בייז) שטעהט!! איך זאג אייך אז זיא איז מיין כלה, און איהר וועט בעקומען געלד וויא פיעל איהר וועלט. ווילט איהר מיט גוטען, איז גוט, אלא ניט וועל איך זיא נעהמען מיט בייזן. —

האצמיך. מען גיט דאך דיר געלד ד. ה. ז. מ. נ.! נעהמט געלד! אלא ניט וועט

recognition scene

26

דיך דער רוח נעהמען! ס'איז ר' אברהמציס טאכטער זיא געהט נאך אין מיינע זאקען-בענדליך אפילו, איך האב אין איהר א סימן! —

קאטערינטשיק. איך וויל פון גאר נוט וויסען, נאר אז איהר וועט מיר געבען צעהן ארויף וויפיעל זיא האט מיך געקאסט קענט איהר זיא אייך נעהמען אלא ניט וועט איהר זיא ניט נעהמען. —

האצמיך. 10 ארויף ווילסטו? אט באלד וועל איך דיר געבען צעהן ארויף! (ער וויל איהם אנחאפען פאר דער באָרד) וואלט ער געהאט א באָרד וואלט איך אים זי אויסגעריסען — אז מ'ין ניט געלד נעהמט קאטערינטשיק!

מארקוס. נאט אייך געלד (ער נעהמט ארויס אפארטעמאנע און באצאהלט איהם קאטערינטשיק געהט אוועק). —

האצמיך. נא קינדער איך געה שוין שלאגען א דעפעשע אז ר' אברהמצי זאל אונז ערווארטען ביי דער רויטער בריק, ביי דער רויטע קרעטשמע ביים רויטען רענדאר, וויא עס איז דא רויטער וויין! דארטען וועלען מיר זיך אפשטעלען ה. ר. ז. מ. ג! (ער נעהמט צונויף זיינע זאכען).

מארקוס. (נעהמט ארום מירעלען) נא דערציייל מיר, מיין טהייערע, וואס איז מיט דיר אין דער גאנצער צייט פארגעגאנגען.

מירעלע. גלייב מיר טהייערער מארקוס דאס הארץ איז מיר אזוי פערשטיינערט אז איך קען אצונד קיין ווארט ניט אויס רעדען, אויף דער רייזע וועל איך דיר אלעס דערציילען. (זייא פאלען זיך נאך אמאהל אויף דיא העלזער, קושען זיך).

מירעלע. מארקוס....

מארקוס. מירעלע!...

האצמיך. ה. ר. ז. מ. ג! נא קינדער גענוג זיך געקושט קומט לאמיר זעהן גיך אוועק צופאהרען. —

מארקוס. יא, יא, מירעלע, קום לאמיר געהן. (ער נעהמט זיא ביי דער האנד געהן ביידע אוועק).

האצמיך. (געהט זייא נאך) נא א גוטען טאג! זייט געזונד קבצנים! ה. ר. ז. מ. ג!

טירקין נאך זייער אוועקגעהן זינגען נאך אמאהל „מיר דאנקען גאט". און העהרענד זייא האלטען בייא לעצט זינגען לאזט זיך דער פארהאנג שנעלל אראפ.

פינפטער אקט

ערשטע סצענע

זיעבעטע ביל ד

(שטעלט פאר דאס פריערדיגע איינפאכע צימער בתיה'ס, בתיה מיט דער באבע יאחנען שטעהן און רעדען).

בתיה. נא באבע? וויא איז אייער כיעוף, מיט אייערע בריה'שאפטען, מיט אייערע קונצען? אַ יאה זייא טויגען ניט? איך האב דאך מיט אייך גערעט אז איהר זאלט אריינשטעקען א מעסער אין דער ערד, און עס ארויסנעהמען מיט בלוט, כדי אברהמצי זאל ניט בעפרייט ווערן צום סוף איז ער ארויס פרייא. און איז שוין דא אין דער היים. — איך האב אייך געבעטען איהר זאלט אפטהון מארקוסען א כישוף אז ער זאל זיך פערליעבען אין מיין ליעזענקען. און זאל פיינט בעקומען מירעלען, צום כוף האט ער זיא אפגעזוכט, און מיר האבען ערהאלטען א דעפעשע אז ער קומט מיט איהר אהער, (מיט אגעשרייא) גוואלד וויא איז אייער חכמה? מיר זענען דאך אלע אומגליקליך.

באבע. (חאפט זיך בייא דיא אויער'ן) א פרילינג'שעט זאלסטו ווערען! האסטו געזעהן א ביסעל א מן פיסקאטש, וואס שרייסטו אזוי? האב איך דיר דען ניט פיעל מאהל געזאגט אז דיא אלע קונצען מאך איך נאר אויסצונארען געלד בייא דיא נאראנים וואס זענען פערגלייבט אין דרינען, אבער אין דער אמת'ן האט עס גאר קיין ווערטה ניט, אקעגען גאט קען מען ניט געהן, וואס יעדען מענשען איז בעשערט קען מען ניט איבערמאכען.

בתיה. מיילא וואסזשע זאלען מיר טהון אצונד? מיר זענען דאך אלע פערלוירען! שטעלט אייך פאר אז זייא וועלען קומען און דערציילען וואס דא איז פארגעגאנגען מיט דיא פאלשע חתימות, מיט דיא פאלשע באנקנאטען, און מיט מירעלען, איז דאך דאס קרימענאל אויך וועהניג פאר אונז!

באבע. (מיט אשמייכיל) וואסזשע מיינסטו? דער רוח וועט דיך דארט אויס חאפען אז דוא וועסט זיצען אין אסטראג? —

בתיה. (מיט אבייזער) ס'איז אייך נאך אין זינען צו שמייכלען, און פון מיר טריפט זיך דאס בלוט! סטיטש, מיר געהן דאך אלע אויפ'ן פייער אז זייא וועלען אנקומען? וואס האבען מיר געכוליט מיט אייער חכמה? אז איהר ווענט יזה קלוג, טראכט זשע אויס אזא חכמה אז זייא זאלען גאר ניט קומען,

אדער טהוט עפעס אזא מין כישוף אז זייא זאלען גאר ניט דערלעבען צוריק צוקומען. —

באבע. ניין דאס קען איך ניט, אז קוים זייא פאהרען שוין, פאהרען זייא שוין! — דוא זאג נאר מיר ווען דארפען זייא קומען? —

בתיה. איך זאג דאך אייך, מיין מאנן האט ערהאלטען פון זייא א דעפעשע, אז מען זאל זייא מארגען אקעגען פאהרען. און זייא ערווארטען עטליכע ווערסט פון דאנען ביי דער רויטער קרעטשמע!

באבע. אזוי? (טהוט א שמעק טאבאק, פערטראכט זיך אויף איניגע מינוט — נאך דעם חאפט זיא זיך אויף מיט א פרייד) בתיה! ס'איז שוין רעכט! כ'איז מיר ווידער עפעס איינגעפאלען! וועסט זעהן וואס דיא באבע יאחנע קען....

בתיה. (איראניש) וואס קענט איהר? עסען! אט דאס קענט איהר, איך האב דאך שוין געזעהן וואס איהר קענט! —

באבע. (מיט א בייזער) פיסקאטש! שלאג מיר ניט איבער! הער אויס פריהער וואס איך וועל דיר זאגען, דערנאך וועסטו ריידען דיינס (טהוט א שמעק טאבאק) ווען זאגסטו, דארפען זייא קומען? מארגען?

בתיה. יא נא מארגען, וואס איז דען?

באבע. הער זשע מיך אויס, דוא רעד צו אברהמצין אז ער זאל דיך אויך מיט נעהמען דוא זאלסט זייא פאהרען אנטקעגען....

בתיה. דאס דארף איך איהם גאר ניט צו רעדען, ווייל ער האט מיר אליין געזאגט אז איך זאל מיך צוגרייטען מיר זאלען ביידע אקעגען פאהרען.

באבע. אהא, איז זעהר גוט, הער זשע ווייטער, איך געה איצט אהיים און וועל דיר שיקען מיטן פעטער אליקום אפלעשעלע מיט בראנפען וואס איז פאברע־צירט געווארען אין מיין אפטייק... פארשטעהסטו? און אז דוא וועסט קומען אהין אין דער רויטער קרעטשמע, וועט מען דאך דארט מן הבתים פאר שמחה נעהמען אביסעל בראנפען זאלסטו זעהן אריינצוגיסען פון דעם פלעשעלע אין יעדענס גלעזעל אריין צו ביסלעך, און אז זייא וועלען אויסטרינקען דיא גלעזלעך וועלען זייא באלד אנטשלאפען ווערען —... (טהוט א שמעק טאבאק פאר ניסט זיך שטארק).

בתיה. (אונגעדולדיג) נא זאגט שוין אמאהל, וואס וועט זיין אז זייא וועלען אנשלאפען ווערען?

באבע. (הוסענדיק — מיט בייזן) נא וועלען זייא שלאפען! (היסט) האסטו געזעהן אביסיל וואס האסטו אזוי קיין צייט, דער רוח נעהמט דיך נאך ניט צו!

בתיה. יאה, אז זייא וועלען מיך אבער דארטין דערזעהן, וועלען זייא דאך מיך אפשר דער הרגענען, צו זייא וועלען מיך אפשר קאווען אין קייטין ווארום

דארטען וועט זיך מיר'לע אלסדינג דערציילען, איך וועל דאך דארטען זיין ביי זייא אין דיא הענד!

באבע. זייא גיט קיין נאר! דארטען וועלען זייא זיין ביי מיר אין דיא הענט, דוא זאלסט נאר אלסדינג פערשוויגען, וואס זייא וועלען דיר טהון, שעלטין, זידלען, זאלסט גאר ניט ענטפערין — דוא גיב זייא נאר צו טרינקען פון דעם ביסעל משקה וואס איך וועל דיר געבין, וועלען זייא פאר מאראטשעט ווערין, און וועלען אנטשלאפען ווערין, און דערנאך וועל איך צוקומען מיטן פעטער אליקום, מיט אלע סטרומענטען וואס איך וועל דארפין מיט נעהמען. און וועל אויף א לייטער ארויפקריכען דארט צו יוסע'ן בוידים!... (זיא טהוט ווידער א שמעק טאבאק) און אז דוא מיטן פעטער אליקום וועט דער הערען מיין סיגנאל זאלט איהר אויך ארויפקומען אויפ'ן בוידים (פאר היסט זיך ווידער).

בתיה. (אונגעדולדיק) נא זאגט שוין דעם סוף וואס וועט זיין אז מיר וועלין ארויף־קריכען אויפ'ן בוידים?

באבע. (מיט א בייזער) נא וועט איהר זיין אויפ'ן בוידים! וואס פארשטעהסטו דא ניט. מן הסתם וועלען סיר זיך דארט ניט אנידער לייגין שלאפין; איך מיטין פעטער אליקום וועלען אונטערצינדען דיא קרעטשמע און מיר אלע דרייא וועלין צראפ קריכען צוריק אויפ'ן לייטער, און זייא וועלען דארט אלע פארברענט ווערען, און אזוי וועט דיא גאנצע זאך איין ענדע נעהמען און ווייטער גאר ניט! —

בתיה. (מיט א פרייד) נא, יעצט זעה איך איהר זענט טאקע ווירקליך א כי־שופ־מאכערין, ווייל קיין געוועהנליכער מענש וואלט דאס ניט אומשטאנד געוועהן צוטאהן!

באבע. (מיט א שמייכל) א וויטיק דיר אין פיסקאטש אריין! האסט זיך קאם דערוויסט אז איך קען טהון? וואס דען, אז איך רעד, רעד איך נאר אומזיסט מיינסטו? נא האלט זשע מיך דא מעהר ניט אויף, ווייל איך מוז שוין געהן מיר פארטיג מאכין דיא אלע זאכען... מע מוז זעהן דיא זאך גיך צו ענדיקען האב זשע מיר א גוטען טאג, און פארגעס ניט וואס איך האב דיר אנגעזאגט (געהט אוועק לינקס).

בתיה. (באלייט זיא ביז אין דער טהיר) א גוטען טאג, א גוט יאהר, געהט געזונטער־הייט. און מאכט איך שוין פארטיג — (קעהרט זיך אום צוריק) עס איז אפילו א שווערער כישוף, נאר וואס זאל מען טהון, זיין אייגען לעבען זיין ביי יעדען מענש טהייער פון צעהן פרעמדע.

28

צווייטע סצענע

(אברהמצי קוכט אן פון דער רעכטער זייט)

אברהמצי. נא בתיה, ביסטו שוין פארטיג צו דער רייזע אקעגען צופאהרען די קינדער? אה וויא העלפט מיר שוין גאט אז איך זאל זייא שוין דערלעבען צוזעהן. —

בתיה. (מיט א רחמנות פנים) אוי איך וואלט זייא שוין אויך געוואלט זעהן (פאר זיך) טויטערהייט! (צו אברהמצין מיט א זיפץ) אוי אוי! איך האב דאך דיר שוין דערציילט וואס פאר א צרות איך בין דא פון איהר אויסגעשטאנען ס'איז געווארען אזא שלעכטס, אזא קאפריזע זייט דוא ביסט אוועקגעפאהרען, אז עס איז ניט געוועהן פון איהר אויסצושטעהן. און דוא ווייסט דאך מיין טבע, אז איך האב איהר אלסדינג נאכגעגעבען. פון דעסט וועגען אז דוא העסט ריידען מיט איהר וועט זיא דיר זאגען אז איך בין שלעכט איך בין כל בו, און האב איהר צרות אנגעטהין דוא ווייסט דאך דעם געוועהנליכען מענה לשון וואס דיא גאנצע וועלט זאגט אויף שטיעף מאמעס. נאר דעם אמת ווייסטו דאך אבער וויא איך האב מיך געאפפערט פאר דעם קינד, מאקע נאר וויא אין אייגענע מאמע, און אפשר נאך פיעל מעהרער. נאר איך בין איהר אלסדינג מוחל אבי איך זאל זיא שוין זעהן...

אברהמצי. (אונגעדולדיג) ווייס איך! וואס טויגען דיר דיא רעדעס. עס איז נארישקייטען מאך דיר ניט דערפון, קום בעסער לאמיר שוין פאהרען וויל ביי מיר איז יעדער מינוט א יאהר.

בתיה. איך וועל אבער אנדערש מיט דיר ניט פאהרען ביז דוא וועסט מיר ניט געבען א שבועה אז דוא וועסט זייא ניט גלייבען וואס זייא וועלין דארט אנרעדען אויף מיר!

אברהמצי. איי רעד ניט קיין נארישקייטען וואס בין איך עפעס אפיצעלע קינד איך פארשטעה ניט וואס איך ווייס גוט אז צווישען א שטיעף קינד מיט א שטיעף מוטטער געהט שטענדיג פאהר קריג, נאר ס'איז נארישקייטן, קום קום, פאהר אויף מיין גאראנטי, ס'וועט דיר דארט גאר ניט געשעהן. איך וועל מיך גאר ניט צוהערין וואס זייא וועלען דארט אויף דיר וועלען אנריידין, און גלייבען אודאי ניט. ווארום איז דע, אויף דיר צוגלייבין עפעס א שלעכטע זאך... (געהן ביידע אב).

דריטע סצענע

אלטעס בילד

(שטעלט פאר א גרויסער שליאך, אויף א בערגיל צווישען וואלד שטעהט א קרעטשמע אין צווייא שטאק, דער אייבערשטער שטאק פון האלץ, דער אונטערשטער, פון רויטע ציגעל מיט א גאניקעל געצוצט אויף צווייא זיילען, עס איז נאכט — אין וואלד הערט מען דעם סאלאווייען פייפען, הינט זאוקען, פון א פענסטעריל פון דער קרעטשמע זעהט מען צאנקען אליכטעל.— פלוצים הערט מען פון אונטער דער סצענע צוזאהרען א פוהר, עס קומען אן האצמיך מארקים — און מירעלע).

האצמיך. (פון אונטער דער, סצענע) טפורר! ר! שטעה דוא לאשעק! ווער קריכט אראפ, קומט צו נעהנטער צו דער קרעטשמע. נאך איהם געהן מארקוס און מירעלע) אה דא איז דיא רויטע בריק, דיא רויטע קרעטשמע, אט דא וואהנט דער רויטער רענדאר וואס ער פארקויפט רויטין בראנפין! (געהט צו און קלאפט אן אין דער טהיר) ע! רויטער מאך אויף! גיכער!

זרח. (פון אינוועהניג מיט א גראב קול) ווער קלאפט עס דארט? קלאפען זאל איך אין קאפ!

האצמיך. האצמיך איז דא! האצמיך און קוק מיך אן און קאך וועטשערע דער רוח זאל אונז ביידע נעהמין. מאך אויף וועל איך ביי דיר פארשיכורין דיא אנדערע האלבע פאה!

זרח. (פון אינוועהניג) וואס פאר א ספירטאווע לאשיקעס האבין דיך געבראכט אהער?

האצמיך. מאך נאר אויף וועסטו זעהן וואס פאר א ספירטאווע לאשיקעס, וועסט זעהן וואס פאר א טהייערע געסט איך האב דיר אהער געבראכט, קאנסט דא וואהנען 99 מיט אהאלבין אייל און זאלסט ניט האבין אזוינע טהייערע געסטעלעך, מאך גיכער אויף!

זרח. (פון אינוועהניג) ווארט אוים אט וועל איך אנצינדען א ליכט.

האצמיך. (געהט צו צו מארקוס מיט מירעלען וועלכע שפאצירען ארום דיא גאנצע צייט געארעמט). אהא! ער צינדט שוין אן א ליכט, אט באלד וועלען מיר שוין קענען אריינגעהן. (רענדאר עפענט אויף דיא טהיר האצמיך געהט צו קלעפט איהם גרויס ביי דער נאז) אט געהט ער דער רויטער לאשעק, דיא פרה אדומה, דוא רויטער וויין! קוק אן, וואס פאר א טהייערע געסט איך האב

דיר גֶעבְּראַכְט. ד. ר. ז. מ. נ.! רענדאר געהט צו מיטין ליכט אונ בעטראַכט מארקוסין מיט מירעלען) הָאסְטוּ עֶפֶּעס גוּטֶען בְּרַאנְפֶּען?

ורח. איך האב פַאר נַאכְט אֲוועק גֶעשִׁיקְט מַיין בְּרוּדֶער חַייְמֶעצִין נָאך בְּראַנְפֶּען אִין שְׁטַאדְט אַריין!

האצמיך. (גיט איהם אפאטש איבע'רין קאפ) נַא! — וָואס רוּיט אִיז נִיט וַויים, גֶעה שׁוֹין צוּ אַלֶע שְׁוַוארְצֶע יָאהר! דֶער רוּחַ זָאל מִיך נֶעהמֶען מִיט דִיר אִינְאַיינֶעם! אַז אִיך הָאבּ אִיהם שׁוֹין יָאה גֶעבְּרַאכְט אַזוֹינֶע כְּהַיי'רֶע גֶעכְט, הָאט עֶר עֶרְשְׁט קֵיין בְּרָאנְפֶען נִיט (ורח געהט אריין צוריק אין דער קרעטשמע — מ'ען דערהערט פלוצלונג וויא ר'עדער פאהרין, האצמיך לויפט אין יענער זייט אריין, קוקט זיך איין. רעדט צו זיך אלליין) הַא! אוֹיבּ אִיך הָאבּ נִיט קֵיין טָעוּת פָאהרִין אַהֶער רַאכְט מִיר אוּנְזֶערֶע לַייט. (קוקט זיך נאך אכאהל גוט איין, לויפט צו צו מארקוסען מיט מירעלען מיט שׂמחה) ד. ר. ז. מ. נ.! אַגְדוֹלָה! ר' אַבְרָהמְצִי פָאהרְט! אִיך זָאל אַזוֹי לֶעבֶּען מִיט אַייך אִין אַיינֶעם;

מירעל—מארקוס. דֶער פַאטֶער פָאהרְט?! (אללע לויפען צו אלע צו דער זייט וויא מען הערט פאהרען. קוקען זיך אן ביז) —

פּערטע סצענע

(עם קומט אן אברהמצי, בתיה, אלע פאלען זיך איף דיא העלזער אונ קושען זיך, חוץ בתיה, וועלכע וויל איך צוגעהן זיך צו קושען מים מירעלען, נאר זיא ווענדעט זיך אוועק פון איהר)

מירעלע. (וועהרענד זיא פאלט דעם פאטער אויפ'ן האלז) דוּא פַאטֶער! לִיעבֶּער פַאטֶער! (פאלט איהם אויפ'ן האלז).

אברהמצי. אָה, מַיין טְהַייעֶר לִיעבּ קִינְד! (זייא נעמען זיך ארום אונ וויינען).

האצמיך. (קוקט אויף זייא אונ הייבט אויך אן צו וויינען) ד. ר. ז. מ. נ.!

מארקוס. (וועהרענד אבר. מצי מיט מירלען פאללען זיך אויפ'ן האלז געהט ער צו צו בתיהן וועלכע שטעהט פון וויטענס) נָא? בַּתְיָה, אַ גוּטֶע חֲתוּנָה הָאט אִיהר אוּנְז אָנְגֶעאַרְבֵּייט! שֶׁעהְן פוּן אַייך!

בתיה. (לאזט אראב דיא אויגען) וָועלְכֶער מֶענְשׁ בֶּעגֶעהט נִיט קֵיין פֶעהלֶער אִין זַיין לֶעבֶּען.

מארקוס. אַמֶענְשׁ? הֵייסְט דֶער נָאך אַמֶענְשׁ בַּייא אַייך דֶער וָואס הַאנְדֶעלְט אַזוֹי?

האצמיך. יאה, יאה! דֶערְמָאנְט זִיא מַאקֶע פוּן דִיא טִיכְלִיך וָואס זִיא הָאט נָאך גֶענוּמֶען בַּייא מִיר פַאר שְׁבוּעוֹת אוּנ הָאט נָאך נִיט בַּאצָאהלְט פַאר זַייא אַיין קָאפִּיקֶע גִיט!

מארקוס. (קוקט אויף איהר ביז) שֶׁעהְן! גַאנְץ פַיין פוּן אַייך בַּתְיָה!

האצמיך. הַא הַא, זָעהט אִיהר; ר' מַארְקוּס זָאגְט אוֹיך אַז ס'אִיז נִיט פַיין פוּן אַייך! —

אברהמצי. (געהט צו צו מארקוסען אונ צו קוש'ט זיך מיט איהם), נָא קִינְדֶער! אַיין זַאך וויל אִיך אַייך בֶּעטֶען, אַז גָאט הָאט אוּנְז יָאה גֶעהָאלְפֶען אַז מִיר זָעהן זִיך אַלֶע בְּשָׁלוֹם, אוּנ גֶעזוּנְדֶערְהֵייד, וויל אִיך אַצוּנְד פוֹעֶלִין בַּייא אַייך, אַז אִיהר זָאלְט אַייך נִיט קְרִיגֶען, אוּנ פֶערְגֶעסְט אַלֶעס וָואס אִיז פְרִיהֶער גֶעוָועהן, בֶּעט אַייך בֶּעסֶער אִיבֶּער!

האצמיך. נֵיין נֵיין, אִיך בֶּעט מִיך נִיט אִיבֶּער בִּיז זִיא וָועט מִיר נִיט אָפְּגֶעבֶּען פַאר דִיא טִיכְלֶעך. ד. ר. ז. מ. נ. —

אברהמצי. (וועהרענד האצמיך רעדט געהט ער צו צו מארקוסין ראהמט איהם איין שטיללערהייד) מַאך יֶעצְט קֵיין טַעֲנוֹת נִיט. אַז מִיר וָועלֶען קוּמֶען אַהֵיים וָועלִין מִיר זִיך אַלֶע אָפְּרֶעכֶענֶען מִיט אִיהר. (הויך) נָא קִינְדֶער קוּמְט אַרַיין מִיר וָועלֶין פַאר שִׂמְחָה נֶעהמֶען צוּ בִּיסְלֶעך בְּרָאנְפֶּען. —

האצמיך. עֶר הָאט נִיט קֵיין בְּרָאנְפֶען. דֶער רוֹיטֶער רֶענְדַאר, דִיא פָּרָה אֲדוּמָה הָאט עֶרְשְׁט אַוֶועק גֶעשִׁי'ט דֶעם בְּרוּדֶער אִין שְׁטָאדְט אַרַיין נָאך בְּרָאנְפֶּען.

אברהמצי. נָא אַז נִיט קֵיין בְּרָאנְפֶען, וָועט עֶר אוּנְז גֶעבֶּען וַויין. קוּמְט, קוּמְט אַרַיין;

בתיה. זָעהט אִיהר! חָאטְשׁ אִיך בִּין אַשְׁלֶעכְטֶע. הָאבּ אִיך אַייך כָּיט דֶעם אוֹיך פֶערְזָארְגְט (זיא נעהמט ארויס אפלאש אונ וויזט זייא).

אלע געהן אריין אין דער קרעטשמע, אין איניגע סעקונדען ארום הערט מען מארקוסעס אונ האצמיך'ס שטימען, זייא ש'רייען „וויוואט! עס לעבע דיא געזעללשאפט! וויוואט! ד. ר. ז. מ. נ.!" עס ווערט שטיל אויף איניגע סעקונדען, מע הערט וויא אקלאנג פון גלעזער — (ז'יא מען טרינקט)

פינפטע סצענע

(באבע יאחנע מיט אליקום'ן קומען אן אויף דיא שפיץ פינגער)

באבע. (שטילל) אֶלִיקוּם! גֶעה נָאר זֶעה ס'לַייכְט זִיך נָאך?

אליקום. (געהט צו צום פענצטעריל קוקט זיך איין: אין דעם מאמענט הערט מען פון איגוועגדיג אין קרעטשמע דיא איינגע פריערדיגע געשרייען — זייא לויפען ביידע שנעלל אוועק בעהאלטען זיך צווישן דיא געדיכטע ביימער. — נאך איינגע סעקונדען רופט זיא איהם ווידער צו).

באבע. אֶלִיקוּם גֶעה גִיבּ אַכְטוּנְג, אַצוּנְד לַייכְט זִיך נָאך?

אליקום. (געהט ווידער צו קוקט זיך איין, מען הערט ווידער דאס זעלבע געשריי, נאר שוין וויא פאר שיכור'ט, ער געהט צו, צו דער באבע, און זאגט איהר שטילערהייד) איהר הערט באבע מיט וואס פאר א קולות זייא שרייען שוין דארט? זיא פערשלעפט זייא שוין, (ער געהט נאך אמאהל צו, צום פענסטער — קעהרט זיך אום באלד צוריק) באבע! ס'איז שוין פינסטער, מ'שלאפט שוין!

באבע. געה זשע פערבינד זיך דיא טהיר פון דרויסען. נאר שטארק אז מ'זאל ניט קענען ארויס, אוןברייננ מיר דעם לייטער מיט דיא אלע זאכען... גיך ריהר זיך. (אליקום ברענגט אלייטער שטעלט איהם אנידער).

באבע. (הייבט אן ארויף צו קריכען) אליקום! האלט צו דעם לייטער, איך קען נאך געהרגית' ווערין, (זיא קריכט ארויף אויפ'ן בוידעם און גיט א געשרייא בתיה! ביזט דא?

בתיה. (שטילל) יאה!

באבע. נא קום זשע ארויף אויפ'ן בוידעם. אליקום קום אויך ארויף און ברענג מיר ארויף דיא אלע זאכען. (בתיה מיט אליקום'ן קריכען ארויף).

זעקסטע סצענע

(פון אונטער דער סצענע הערט מען צופאהרען א וואגען, חיימ'ן קומט אן)

הייכע. (פון אונטער דיא קוליסען) טפרר... א! (קומט ארויף אויף דער סצענע) א האלעריע זאל קומען אויף דעם פאסקודנעם לאשעק א גאנצע נאכט שלעפ איך זיך מיט איהם ארום אז איך בין שוין אזש שלעפעריק געווארען, און דיא קליאטשע איז עפעס אזא געפייגערט פערד, אז איך בין געזעסען אויף דער קאזלע בין איך שיר ניט אראפגעפאלען, אין דער ערד אריין! (ער קלאפט אן אין דער טהיר) ע! זרח! מאך אויף! איך האב דיר געבראכט דעם בראנפען, זרח! שטעה אויף (שרייט העכער) וואס ביסטו דארטען פערפעגערט געווארען (דער זעהט דעם לייטער). וואס איז דאס? ווער האט עס דא אנידער געשטעלט דעם לייטער, סע קען נאך קומען א גנב און צו גנבענען דיא גאנצע פונ'ם בוידעם. איך וועל איהם אוועקטראגען אויף איהר ארט (טראגט איהם אוועק קומט באלד צוריק, קלאפט וויטער) זרח! מאך אויף, וואס האסטו זיך אזוי פערפאפען? (דער זעהט וויא דיא טהיר איז פערבונדען) ע! ע! ווער האט עס פערבונדען דיא טהיר! (ער בינט אויף — קלאפט וויטער) זרח! (העכער) זרח, מאך אויף! (פלוצים גיט א זעץ ארויס א פלאם — ער הייבט אן שטארקער צו קלאפען, ברעכט אויף דיא טהיר און שרייט) זרח קום ארויס גיך! דיא קרעטשמע ברענט! (אללע לויפען ארויס פונ'ם אונטערשטען שטאק; אברהמצי, מירעלע,

מארקוס, האצמיך, זרח, הוץ בתיהן; דער צווייטער שטאק, שטעהט אין פלאמען, דיא כישופמאכערען, אליקום, און בתיה, ברעכען אויף דיא טהיר פונ'ם אייבערשטען שטאק, זייא געפינען אבער קיין לייטער ניט, שטרעקען אויס דיא הענט אראפ, און שרייען מיט אווילד געשרייא „האטעוועט!!" אין דעם מאמענט האט זיי ארומגעחאפט דער פלאם פייער).

אברהמצי. (וועהרענד ער בעמערקט דיא כישופמאכערען — זאגט) אהא! אויב אזוי איז שוין רעכט! דאס איז דער מכשפה'ס ארבייט? לאז זייא ברענען!

האצמיך. אגם! ד.ר.ז.מ.נ.! ווען נאך איין מינוט וואלטען געוועהן פארסמיילעט געווארען מיין דאהד, מיט דער לינקער פאה, ד.ר.ז.מ.נ.! (און וועהרענד זייא אללע ברענען, זינגט הינטען ד"ר עולם — טייטינדיק מיט דיא פינגער ארויף).

וואס שלעכטע מענשען זענען! —

—נישט ראטעווען — חאטש מיר קענען...

לאזען זייא באקע ברענען,

קיין אומגליק וועט ניט זיין!

ברענען וויא א גיהנם!

דער משל — יעדער קען איהם!

ווער עס גראבט א גרוב אויף יענעם,

פאלט אליין אריין!!...

בעשטראפט האט זייא גאט זעהר גוט,

און אונז פון אלדעס-בייז אויס געהיט!! —

(דער פארהאנג פאללט)